

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА
Філологічний факультет
Кафедра української мови, літератури та журналістики

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
**“Формування візуальної грамотності старшокласників на уроках
української літератури засобами мем-культури”.**

Спеціальність – 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
освітнього рівня «МАГІСТРА»

Магістрантки 22МУ групи
**Мелашенко Христини
Максимівни**
Науковий керівник -
Доктор педагогічних наук,
професор кафедри української
мови, літератури та
журналістики
Лілік Ольга Олександрівна

Національна шкала _____
Кількість балів _____ ECTS _____

Члени комісії

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ МЕМІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	9
1.1 Сутність та характеристика мемів.....	9
1.2 Функції мемів.....	14
1.3 Використання інтернет-мемів на уроках літератури в Європі.....	17
1.4 Проблеми використання мемів в освітньому процесі.....	21
Висновки до першого розділу.....	27
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ВІЗУАЛЬНОЇ ГРОМОТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЗАСОБАМИ МЕМ-КУЛЬТУРИ.....	29
2.1 Загальна характеристика поняття «візуальна грамотність».....	29
2.2 Досвід формування візуальної грамотності на уроках української літератури.....	36
Висновки до другого розділу.....	45
РОЗДІЛ 3 МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ МЕМІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	46
3.1 Констатувальний експеримент.....	46
3.2 Методичні рекомендації з використання мемів.....	49
3.3 Технологія створення мемів на уроках української літератури.....	54
3.4 Фрагмент уроків з використання мемів.....	60
Висновки до третього розділу.....	66
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73

ВСТУП

Масова комунікація є невід'ємною частиною сучасного суспільства і охоплює всі сфери людської діяльності, а також міжнаціональні, міжгрупові та міжособистісні стосунки. Інтернет-технології стають все більш поширеними і доступними, сприяючи появі нових можливостей і методів спілкування. Формуються нові сфери інформаційного впливу та організаційно-соціальні відносини. У більшості суспільств спілкування та онлайн-спілкування невіддільні одне від одного. У більшості випадків реальне спілкування мігрує в Інтернет-простір, але є явища, які проникають у повсякденне життя з Інтернет-спілкування. Державна доктрина розвитку освіти передбачає постійне оновлення освіти відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад, досягнень сучасної науки і техніки.

Оптимізація, індивідуалізація та активізація навчального процесу вимагає переходу від застарілих засобів, форм і методів подачі навчального матеріалу до таких, які подають інформацію в цікавій і зручній формі, роблять навчання захоплюючим і мотивуючим. Особливе місце в сучасних освітніх технологіях займають технології візуалізації. Психологи виявили, що інформація, підкріплена або представлена за допомогою технологій візуалізації, завжди краще сприймається і запам'ятовується. Варто зазначити, що коли психологи та педагоги говорять про підростаюче покоління, вони наголошують на формуванні у молоді нового типу мислення (візуального, відео) та культури сприйняття інформації. Така тенденція пояснюється стрімким збільшенням потоку інформації, різноманітністю та насиченістю інформації, представленої переважно у візуальній формі. Тому мислення сучасного студента характеризується здатністю до швидкого перемикавання між різними смисловими фрагментами, швидкістю обробки інформації, переважанням отримання інформації в графічній формі, в той же час, нездатністю сприймати лінійну та однорідну інформацію, для наприклад, довгі тексти книг. Тому все більшого

значення в освітньому середовищі набуває використання сучасних засобів візуалізації навчальних матеріалів, які використовують інтернет-меми як засіб візуалізації навчальних матеріалів, можуть сприяти вдосконаленню та оптимізації цього процесу в умовах переходу до змішаних форм навчання, де поєднується очне та дистанційне навчання. Слід зазначити, що Інтернет-мем – це сучасна одиниця Інтернет-комунікації, яка постійно привертає увагу фахівців різних наукових дисциплін, а тому потребує нових осмислень і уточнень. Завдяки технічному прогресу меми стали можливими, і з кожним новим етапом розвитку цей спосіб спілкування стає все більшою частиною життя кожної людини.

Ставлення до цього явища представників різних семіотичних наук, антропологів, лінгвістів і психологів неоднозначне. На сьогоднішній день лінгвістичні аспекти мемів ще не до кінця з'ясовані, оскільки в центрі уваги дослідників знаходяться соціальні та психологічні параметри мемів. У сучасній науці існують численні спроби визначення, аналізу та класифікації мемів, особливо в психології, когнітивній лінгвістиці, прагматиці, семіотиці, культурології та антропології (С. Блекмор [60]); вітчизняні дослідження К. Соколової [46], зосереджені на специфікації інтернет-мемів та їх мовних і візуальних проявів; дослідження О. Дзюбіна [17], Т. Куїмова [30], В. Неклєсова [38], Т. Пода [43], О. Чернікова [53; 54; 55] та ін. проливають світло на досліджуване явище, демонструють багатоаспектність досліджуваного явища. Використання інтернет-мемів стало однією з найпопулярніших тем останніх років. Дослідженню цієї проблематики присвячено небагато праць вітчизняних і зарубіжних авторів (у галузі культурології, соціології, лінгвістики, філософії). Поняття «меми» було проаналізовано в роботах К. Рамсдената А. Лінча. З точки зору візуальної психології явище розглядали С. Блекморт, К. Грейвс, з точки зору антропології - В. Дарем і К. Р. Ембер, з точки зору аналітичної філософії - Д. Деннет, з точки зору інформатики та кібернетики – Р. Броуді. Дослідження О. Г. Михайлової присвячено розгляду інтернет-мемів як культурного явища з

універсальними антецедентами, визначенню особливої ролі латинської мови у створенні та функціонуванні віртуальних мемів [46]. О. І. Чернікова у своєму дослідженні розглядає проблеми визначення, типізації та опису явища в сучасному лінгвокультурному середовищі [53]. Тормахова А. М. проаналізувала особливості візуальних практик та їх комунікативну функцію на прикладі коміксів, мемів та демотиваторів [48]. Дубовик В.В. дослідив принципи створення мемів для використання на лекціях з лінійної алгебри [19].

Актуальність теми дослідження. Інтернет-мем – феномен, без якого неможливо уявити існування та комунікацію сучасного суспільства, особливо нового покоління, зумовлена зростанням його значущості та доступності в медіапросторі.

Аналіз теоретичних досліджень засвідчив, що дидактичний потенціал використання інтернет-мемів в освітньому просторі донині науковцями широко не представлений, особливо в контексті підготовки учнів старших класів, зокрема на уроках української літератури.

Ефективність навчання в умовах середньої освіти залежить від систематичності й послідовності засвоєння дидактичного матеріалу та передбачає безпосередню участь учнів у навчальному процесі. Упровадження новітніх цифрових розробок дає змогу якісно оновити традиційну модель навчання, розширити спектр дидактичних засобів, реалізувати перспективні форми і технології інтерактивного навчання.

Обрана нами тема, безумовно, є актуальною, оскільки запропоноване дослідження зумовлене необхідністю комплексного аналізу використання інтернет-мемів зокрема в старших класах на уроках української літератури, а також меметичної природи власної назви в сучасному публічному просторі та особливостей використання мемів у навчальному процесі.

Об’єктом дослідження є навчально-виховний процес учнів в закладах загальної середньої освіти на уроках української літератури в старших класах.

Предметом дослідження є структурні, функційні та комунікативно-

прагматичні особливості мемів та процесів візуалізації на уроках української літератури у закладах середньої загальної освіти в старших класах.

Методологічну базу дослідження становлять праці, зокрема вітчизняні розвідки К. Соколової [46] сфокусовані на специфіці інтернет-мемів та його вербально-візуальних проявах. Праці О. Дзюбіної [17; 18], Т. Куїмової [30], В. Неклесової [38], Т. Поди [43], О. Чернікової [53; 54; 55] та ін. демонструють багатоаспектність досліджуваного явища.

Поняття “мем” проаналізовано у працях Ч. Ламсдена, А. Лінча. З позиції психології зору це явище розглядали С. Блекмор, К. Грейвз; із позицій антропології – У. Дюрем, К. Р. Ембер; аналітичної філософії – Д. Деннет; інформатики й кібернетики – Р. Броуді та інших.

Мета магістерської роботи є аналіз особливостей функціонування та методика використання інтернет-мемів та процесів візуалізації навчального матеріалу на уроках української літератури в старших класах та аналіз комунікативно-прагматичних особливостей меметичних виразів у сучасних реаліях освітнього процесу.

Мета роботи передбачає виконання наступних **завдань дослідження**:

- 1) опрацювати наукові джерела, в яких розглядається специфіка виникнення і розвитку інтернет-мема як сучасного комунікативного жанру в лінгвістиці;
- 2) охарактеризувати сутність поняття “мем”;
- 3) визначити основні функції мемів та дати їм характеристику;
- 4) дослідити проблему використання мемів в освітньому просторі;
- 5) розкрити методичні засади використання мемів на уроках української літератури в старших класах в Україні та Європі;
- 6) дати загальну характеристику поняттю “візуальна грамотність”;
- 7) дослідити та розкрити питання використання візуальної грамотності на уроках української літератури в старшій школі;
- 8) розкрити та охарактеризувати методичні засади використання мемів на

уроках за допомогою методу експерименту;

9) визначити методичні рекомендації з використання мемів на уроках української літератури в школі;

10) дослідити питання технології створення мемів на уроках української літератури.

Наукова новизна магістерської роботи полягає в тому, що в дослідженні комплексно уточнено і охарактеризовано сутність поняття “мем”, розкрити методичні засади використання інтернет-мемів в комплексі з процесом візуалізації на уроках української літератури у закладах загальної середньої освіти, комплексно розкрито поняття “візуальна грамотність” у тандемі використання його з інтернет-метом на уроці української літератури в старших класах, а також визначено методичні рекомендації з використання мемів в освітньому просторі сьогодення.

Мета й завдання роботи зумовили вибір таких основних **методів дослідження**: теоретичні: метод аналізу та синтезу державних документів, педагогічної і науково-методичної літератури, теоретичне узагальнення педагогічного досвіду з метою з'ясування стану та основних підходів до розв'язання досліджуваної проблеми в науці й практиці роботи вчителів на уроках в школі. Емпіричні: анкетування учнів, спостереження за навчально-виховним процесом, педагогічний (констатуючий та формувальний етапи), експеримент. Констатувальний експеримент використано для аналізу опитування учнів з проблематики питання: Чи подобається їм працювати з мемами? Чи знають вони що це?).

Апробація роботи. Робота була апробована на таких конференціях:

1. Всеукраїнська студентсько-викладацька науково-практична інтернет-конференція з міжнародною участю "Сучасні тенденції та перспективи мовно-літературної освіти в Україні" (15-16 лютого 2024 року, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка).

3. Всеукраїнська науково-практична конференція до Міжнародного дня рідної мови "Мова й література у вимірах сьогодення мовознавчий та лінгводидактичний аспекти" (21-22 лютого 2024 року, Національний Університет "Чернігівська політехніка").

4. Міжрегіональна науково-практична конференція "Творчість Тараса Шевченка у вимірах сьогодення" (22 березня 2024 року, Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського).

За матеріалами магістерського дослідження подано науково-дослідницьку роботу на Всеукраїнський конкурс наукових робіт для студентської молоді «Здорова дитина – здорова нація» (Глухів, 2024).

Практичне значення магістерської роботи полягає в тому, що матеріал дослідження може бути використаний у подальших наукових дослідженнях цієї проблеми літературознавцями, студентами-філологами, а також учителями й учнями загальноосвітніх навчальних закладів. Крім того магістерська робота може бути використана під час підготовки студентів до лекцій, практичних занять, уроків з історії української й зарубіжної літератури.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ МЕМІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.1 Сутність та характеристика мемів

Стрімкий розвиток інформаційного суспільства в другій половині 20-го і на початку 21-го століття став передумовою для появи концепцій і понять, які мають вирішальне значення на даному етапі розвитку людства. Серед цих явищ важливе місце в процесі активної глобалізації займає Інтернет.

Швидка глобалізація Інтернету призвела до зростання споживання інформації та різноманітності існування сучасних суспільств та їхнього спілкування. Зростання доступності та важливості мемів у медіа-просторі проявилось у 20-х роках 20 століття, ще до того, як людство визнало меми: у 1921 році сатиричний журнал «The Judge», виданий Університетом Айови, опублікував два зображення: перша – фотографія охайно одягненого чоловіка, зроблена через вісім років, із коментарем «Як він виглядає у світлі ліхтарика. Друга — менш приваблива фотографія того ж чоловіка, але з іншим текстом: «Я не знаю, як я виглядаю, коли мене освітлює ліхтарик». Меметичні вирази, що використовуються суспільством у повсякденному житті, вважаються структурними елементами інтернет-мемів; будь-що - це культурна інформація, яка має здатність передаватися іншим шляхом імітації або копіювання, зазначаючи: "Приклади включають усі мелодії, ідеї, фрази. Інтернет-меми - це зображення, відео, звуки та тексти гумористичного, іронічний і сатиричний характер, які швидко набувають популярності і швидко втрачають актуальність, призвели до появи значного масиву досліджень, присвячених концепції та теорії мемів у суспільстві.

Р. Докінз стверджував, що вся культурна інформація складається з мемів, так само як біологічна інформація складається з генів. У цьому дослідженні

термін «мем» походить не від англійського слова *meme*, а від поняття «theory of memes» (теорія культурної еволюції) [61, с. 8]. Популярність, актуальність і затребуваність інтернет-мемів як сучасного жанру призвели навіть до появи мемів-енциклопедій. Відомими прикладами таких мемів-енциклопедій є «Українська зорова пам'ять», «Драматична енциклопедія» та «Енциклопедія». Крім того, у Запоріжжі встановили перший у світі пам'ятник інтернет-мему. Сьогодні ця тема як багатовимірне явище привертає увагу вчених різних спеціальностей, у тому числі соціологів, культурологів, лінгвістів. На сучасному етапі досліджень українського мовознавства поняття «меми» вивчено недостатньо детально. Меми - це фрагменти зображень (фото), звуків, відео гумористичного або сатиричного характеру, які швидко набирають і втрачають популярність з різних причин.

О. Дзюбіна стверджує, що «інтернет-меми традиційно визнаються одиницями інформаційної комунікації, що містять графічні та текстові елементи». Меми засновані на фразах, що містять гумористичні елементи, зрозумілі певним групам. Автори мемів часто використовують протиріччя, гру слів, метафори та образні значення слів" [17, с. 376].

Є. Циховська трактує досліджуване явище: "Мем – це швидко поширювана та узагальнююча інформація, захоплена з чимось, що поширюється по комунікаційних каналах, вибираючи певну тему. Меми — це психологічні віруси, які, відокремлені від своїх творців, еволюціонують через канали зв'язку та швидко заражають групи людей. Меми насправді створюють химерну річ, яку ми споживаємо, створюють інформаційний, а отже, рекламний контекст для останньої бази» [50, с. 153]. Інтернет-меми, які швидко поширюються в Інтернеті у вигляді зображень, відео, аудіо є невід'ємною частиною сучасної комунікації.

Наприклад, нестандартні жарти, короткі відеоролики курйозних ситуацій, карикатури, політичні заяви можуть стати популярними за короткий час і швидко втратити своє вживання. Інтернет-меми характеризуються певною

«вірусністю», тобто нав'язливим поширенням спілкування між користувачами мережі.

Яскравим прикладом є спільнота «Класи української літератури» в популярних соціальних мережах (Instagram, Facebook, Twitter). За словами адміністратора групи Д. Ленченка, «мета цієї спільноти — відродження української літератури через створення унікальної мем-культури, яка недостатньо розвинена в Україні» [32]. Коли починають виходити меми про українську літературу та культуру, вони поглиблюють наше розуміння особливостей української ідентичності, що і є функцією мемів. І за допомогою таких медіа-матеріалів українська література поступово стає справжнім трендом серед прогресивної молоді».

До ключових характеристик інтернет-мемів Куїмова Т. відносить: «нестабільність, численні постійно оновлювані діапазони значень, швидку генерацію та мутацію, відносну складність перекладу» [30 с. 103]. До джерел мемів дослідник звертається до таких джерел: люди, ЗМІ, форуми, випадкові фрази, імена користувачів, явища та процеси, літературні твори та фольклор, фотографії та відео, реклама, тварини, веб-сайти [30, с. 103-104].

Отже, меми – це динамічні структури, одиниці інформації, що передаються за допомогою Інтернет-зв'язку. Інтернет-меми є важливим і переконливим засобом спілкування, створюючи комічні та іронічні ефекти та впливаючи на комунікантів. Основні характеристики мемів у медіа-просторі – короткочасність, швидкість і різноманітність, які ускладнюють їхню класифікацію.

1.2 Функції мемів

Як би серйозно викладачі не намагалися ставитися до своїх уроків, всі вони люблять дотепний гумор. Не всі проводять вечори за читанням лише «розумних» книг. Справді креативні вчителі черпають ідеї для робочих класів із

різноманітних джерел. Сучасні вчителі постійно шукають і знаходять ідеї методів навчання, які можуть стати ефективними та креативними акцентами на заняттях будь-якого сучасного вчителя.

Іноді вони повертаються до загальновідомих форм, іноді запозичують тренди з бізнесу та культури, щоб ефективно формувати навчальний процес у школах. Мєми (інтернет-мєми) — жартівливі короткі інформаційні фрагменти (фрази, зображення, аудіодоріжки, відео) іронічного характеру, які відображають певне ставлення до подій і ситуацій і поширюються в Інтернеті. Найпопулярнішими інтернет-мємами є зображення з жартівливим текстовим описом.

Жартівливі зображення останніми роками набули надзвичайного поширення. Хоча сам термін і концепція мєма були запропоновані ще у 1976 році професором оксфордського університету біологом Річардом Докінзом.

Докінз популяризував ідею того, що подібно тому, як біологічна інформація складається з найменших одиниць – генів, так і вся культурна інформація складається з мємів. Причому термін *теме* походить не від англійського *memory* (пам'ять), а від терміну “*мєметика*” (теорія еволюції культури). [61, с.8]

Визначено такі головні функції мємів, як інформаційна, розважальна, естетична, емотивна, функція культурної пам'яті, пропагандистська, актуалізувальна [12]. Функції та значення мємів:

- репрезентативна: відтворення побаченого, прочитаного чи почутого з відповідним акцентом на певній інформації;
- комунікативна: реакція на ситуацію, яка породжує дискусію, а також створення особливого мовного простору, зрозумілого певній групі;
- креативна: відтворення подій дійсності у творчому форматі з використанням сучасних онлайн-інструментів.

1. Мєми – це гумор. А гумор дозволяє розслабитись. Саме сміх і

позитивні емоції дозволять дітям розслабитися та зарядитися енергією для сприйняття матеріалу, а також запам'ятовування різних героїв літератури.

2. Правильний інтернет-мем підвищить цікавість до предмету. І саме з героїв українських творів та їхніх вчинків варто іноді посміятися. Сміх “згладжує” кути, перетворює вивчення минулого на яскраву мандрівку. А цікавість, у свою чергу, може підштовхнути учнів до серйознішого та детальнішого сприйняття та вивчення літератури. Адже зацікавившись, ми починаємо розслідувати, збирати інформацію та аналізувати її.

3. Меми – це дотепні загадки, які розвивають пам'ять і увагу. Одна з особливостей мему в тому, що він зазвичай не несе точної інформації, а навпаки – своєю провокативністю спонукає до її пошуків. Учені довели, що самостійно здобуті знання краще запам'ятовуються, а спосіб їх пошуку та аналізу залишається у свідомості надовго.

Меми, у більшості випадків, не варто сприймати буквально. Їх варто назвати такими собі “модернізованими ребусами”, в яких кожна дрібниця має свій підтекст. Це чудово розвиває спостережливість та зорову пам'ять.

4. Розвиток критичного мислення й аналітичних здібностей. Меми не варто дивитися або читати, їх треба розуміти! Для того, щоб зрозуміти такий “ребус”, а тим паче зробити його власноруч, треба мати розвинені аналітичні здібності. Крім того, бажано добре орієнтуватися у навчальному матеріалі.

Мем – це інша точка зору. Він допомагає дітям усвідомити, що є факти, а є декілька їх оцінок. Також меми “чіпляють” своєю провокативністю та спонукають детальніше розбиратися у конкретному питанні.

5. Обмін інтернет-мемами покращує навчальну комунікацію між учнями. Гарними мемами хочеться поділитися з іншими. І завдяки такій комунікації між дітьми певний аспект навчального матеріалу буде передаватися учнівською аудиторією.

6. Робота з інтернет-мемами сприяє розвитку креативного мислення та емоційного інтелекту. Для того, щоб придумати дійсно “влучний” мем, замало

лише знання фактів. Потрібна неабияка фантазія, вміння передати через зображення та декілька слів значний обсяг інформації. Крім того, мем має викликати емоції та почуття. Адже емоційно забарвлена інформація краще запам'ятовується, а діти починають глибше розуміти різницю між хорошим та поганим.

Меми допомагають зосередити увагу дітей, зроблять заняття цікавішими та ефективнішими. Але пам'ятайте про обмеження:

- не варто зловживати мемами;
- використовувати їх треба коректно, у відповідний момент;
- уникати використання мемів “на межі дозволеного”;
- використовувати не лише для розваги, а, в першу чергу, для удосконалення процесу навчання.

1.3 Використання інтернет-мемів на уроках літератури в Європі

Розберемо деякі типи визначень інтернет-мемів, від найзагальніших до конкретних. Більшість дослідників розглядають інтернет-меми як код інформації, що існує в Інтернеті (наприклад, Borzei, 2013, Danung, Attaway, 2008).

Інколи інтернет-меми класифікують як засоби комунікації. М. Діас пропонує таке розуміння інтернет-мемів: мем – це одиниця інформації, яка копіюється для забезпечення комунікації [62]. У загальноприйнятому поширеному розумінні Інтернет-мем – це складне явище Інтернет-комунікації, одиниця цілісної інформації (тексту зображення) у формі прямокутника. Це визначення зосереджується на функції Інтернет-мему як одиниці Інтернет-комунікації та вимагає стандартизованого шаблонного формату. Таким чином, мем (інтернет-мем) – це дотепний, короткий фрагмент інформації (фраза, зображення, звук) іронічного характеру, що відображає певне ставлення до певної події та ситуації та поширюється в Інтернеті [19].

Найпопулярнішими є інтернет-меми у вигляді зображень, що супроводжуються гумористичним текстовим описом. З матеріалу дослідження можна виділити визначення Інтернет-мему як цілісної та завершеної одиниці Інтернет-комунікації зі стандартизованим форматом (текст і зображення) та такими характеристиками:

1. Вірусність (здатність швидко поширюватися в Інтернеті);
2. Відтворюваність (відтворюваність, повторюваність);
3. Емоційність (здатність викликати і передавати певну емоцію);
4. Безперервність (здатність створити «серію» або кілька «споріднених» однотипних одиниць, об'єднаних ідеєю);
5. Імітація (карикатура) (стилізація інтернет-мемів, під малюнки, плакати, комікси, листівки, кулінарні рецепти тощо).
6. Формальний мінімалізм (лаконічні форми полегшують процес розповсюдження інтернет-мемів, розуміння та розшифровки смислу мемів користувачами Інтернету).
7. Полімодальність (можливість передачі інформації через текстові (мовні) та графічні (візуальні канали);
8. Релевантність (здатність передавати інформацію через певний соціальний чи культурний контекст).
9. Гумор, медіа (залучення інтернет-мемів у систему масової комунікації) та творчість.

Полімодальність інтернет-мемів є наслідком полімодальності інтернет-комунікації в цілому — ясного й дотепного гумору. Серед стилістичних засобів використовуються метафори, епітети, порівняння, риторичні запитання. Гумор в інтернет-мемах базується на непередбачуваності та ефекті несподіванки. Графічні засоби (картинки, персонажі, кадри з відомих фільмів, мультфільмів) також можуть сприяти створенню цього ефекту. Слід зазначити, що не всі інтернет-меми побудовані за принципом гумору, а деякі апелюють до протилежних емоцій відповідно до ідейного задуму автора мему.

Творчий характер інтернет-мемів пояснюється тим, що вони здебільшого засновані на вигадці.

Мем — особливий тип полімодального дискурсу (текстових творів, що містять два канали передачі інформації: вербальний і візуальний), мем визначається як одиниця культурної інформації, яка поширюється від людини до людини шляхом наслідування та асиміляції (slovnyk.ua) [47]. Розглядаючи структуру та функції Інтернет-мемів, ми переконані, що цей процес можна посилити, оптимізувати та модернізувати за допомогою літературних Інтернет-мемів, створених викладачами та учнями. Це пов'язано з тим, що для іноземних студентів, навіть якщо вони походять з різних культур, матеріал, візуалізований у такому форматі, є надзвичайно зрозумілим, адже вони належать до цієї вікової групи молоді. Наприклад, ви можете створити літературний мем, у якому правила та факти життя в іншій країні виражені в дещо іншому, сучасному форматі, і попросити учнів прокоментувати (розвивається мовна, комунікативна та соціокультурна компетентності).

Крім того, можна показати учням певну фотографію і запропонувати їм вибрати підпис відповідно до теми свого дослідження таким чином, який ми створимо. Ви також можете організувати набір фотографій, щоб аналізувати каламбури, оксюмори, метафори, інтертекстуальні знаки, колекцію підписів і створювати меми для захисту свого бачення. Цікавою формою групової роботи є завдання. Воно передбачає створення мемів і використання певних стійких словосполучень, нових термінів зі сфери навчання.

Інтернет-меми також можна використовувати для перекладу та вивчення лексики. Але оскільки арсенал сучасних технологій настільки потужний і різноманітний, то зрозуміло, що такі форми, які покращують комунікативні навички слід використовувати спорадично. Отже, педагогічний потенціал використання інтернет-мемів у процесі мовної підготовки студентів європейської філології є високоефективним і відповідає основним принципам навчання мови: функціональності, доступності, наочності, оптимізації,

вдосконалення та модернізації. Є кілька простих онлайн-інструментів для створення інтернет-мемів. Розглянемо деякі з них:

1.Рісовач — безкоштовний і простий у використанні онлайн-генератор мемів. Плюси: інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, швидке виконання - створює меми в три кроки (виберіть зображення, додайте фразу, завантажте будь-який ресурс в мем), бібліотека найпопулярніших шаблонів зображень, можливість завантажувати власні зображення.

2.memegenerator — це безкоштовний генератор мемів, який можна використовувати в браузері на комп'ютері чи смартфоні. Переваги: більше 900 нових і старих шаблонів мемів, підбірка популярних мемів за певний період, можливість визначати межі текстового поля, завантажувати власні зображення, наявна папка «Вибране» для додавання улюблених зображень, можливість поділитися своїми мемами в соціальних мережах, можливість поділитися своїми мемами з іншими користувачами, визначаються популярні меми, наявна можливість пошуку популярних мемів, створених іншими користувачами, наявні певні теги.

3.arsenal of memes - безкоштовний онлайн-генератор мемів і коміксів. Переваги: можливість створювати меми фонового зображення, а також генерувати комікси; зручний пошук шаблонних зображень (ключові слова, теги, популярні, нові, фотографії, картинки, комікси); можливість визначити розмір тексту в завантаженому файлі або файлах шаблону, а також вирівнювання по центру та позиції.

Отже, проведене дослідження дозволяє стверджувати, що Інтернет-меми в освітньому просторі функціонують як складна, інтегрована одиниця передачі, зберігання та візуалізації навчальної інформації. Це комунікаційний блок, створений за допомогою спеціальних онлайн-інструментів і функціонує як сучасний дидактичний засіб у контексті технологічного підходу до інформатизації освіти та організації навчального процесу.

1.4 Проблеми використання мемів в освітньому процесі

Поговоримо про унікальну і водночас дуже традиційну форму передачі інформації – мем, існування цього явища створює низку правових невизначеностей, особливо у сфері авторського права. По-перше, через використання чужого контенту (наприклад, фотографій, відео, фото, аудіо) як основи для візуалізації більшості жартів, а також завантаження контенту, який можна отримати незаконним шляхом.

Оскільки ці питання настільки широкі, що вимагають окремих досліджень, у цьому огляді ми зосередимося лише на авторському праві та лише на кількох питаннях. У сучасних ЗМІ зростає кількість жанрів і форматів, що відображають сучасні світові тенденції. Оновлення жанрів і форматів особливо яскраво відбувається в електронних ЗМІ, які домінують у сучасному світі. На це є декілька причин.

Перший – це процес глобалізації, який торкається всіх сфер комунікації, включно з медіа. Відомо, що медіажанри змінюються внаслідок адаптації інформаційних потоків та їх носіїв, міжкультурного діалогу та соціальних трансформацій. Таким чином, ми можемо спостерігати модифікацію традиційних жанрів, таких як реаліті-шоу, Інтернет-чат, електронні коментарі, репортаж тощо за рахунок появи нових жанрів.

По-друге, розвиток інформаційних технологій і науки. В останні роки з'являється все більше креолізованих медіа-ресурсів, за допомогою яких інформаційні потоки, такі як зображення, графіка, аудіо- та відеопотоки, передаються через знакові системи.

По-третє, комплексна оцифровка. Вона стала рушійною силою швидкої передачі інформації, що призвело до потреби в нових медіажанрах, здатних швидко доносити інформацію до мас. Під впливом цифровізації з'явилися соціальні мережі, новинні месенджери, аудіо- та відеоподкасти.

Найважливішою особливістю інтернет-мемів є те, що вони не існують поза реальними подіями. Це означає, що інформація про певну історичну чи культурну подію може бути передана особливим чином. Ця одиниця спілкування характеризується: емоційним забарвленням, часто літературною мовою, модними словами та значеннями. Оскільки найбільшу групу користувачів соціальних мереж складають молоді люди, природно, що меми відображають молодіжну субкультуру.

Через «вірусність» поширення та надмірну емоційність їх інколи ототожнюють зі сленгом, про що слушно зауважує О. Дзюбіна: «Чим емоційніший мем, тим легше ми його сприймаємо і тим менше критики отримуємо від нього. Меми, як правило, містять корисну інформацію, але провокаційність мемів часто підкреслюється як додатковий стимулюючий фактор для спілкування, що відкриває людині можливість наповнювати їх змістом і «витягувати» їх зміст» [18, с.153].

Інтернет-меми можуть бути реалізовані за допомогою різних символічних систем, наприклад у вигляді тексту та зображень. Більшість інтернет-мемів у формі тексту – це слова, фрази чи речення з неграматичними ознаками, але інтернет-меми зустрічаються в більш складних інтернет-повідомленнях [20]. карикатури, шаржі, фотожаби тощо.

Інтернет-меми — це специфічні фрагменти інформації, які спонтанно стають популярними та викликають емоції, які сприяють запам'ятовуванню змісту конкретного повідомлення. Основними характеристиками інтернет-мему є його відтворюваність, єдність його компонентів, їх неподільність і повнота, що породжує вислови, фрази та тексти. Значення Інтернет-мему формулюється та змінюється протягом періоду його популярності й може бути сформульовано та змінено протягом усього періоду його популярності. Ідеї, отримані з інтернет-мемів, спочатку могли мати інше значення. Тому популярні інтернет-меми (як наслідок) стають самостійними і впливають на розуміння та інтерпретацію вихідного повідомлення (причини), змінюючи його» [43, с. 120].

Тому інтернет-мем може містити будь-яку інформацію, але лише ту, яка не викликає байдужість користувачів. Іншими словами, для виникнення певного мему необхідний бекграунд, пов'язаний з реальними явищами суспільного життя, що сприяє збагаченню сенсу та розуміння мему.

Текстові інтернет-меми (лінгвістичні) - це слова, фрази та речення, які дуже популярні в Інтернеті. Однією з головних причин їхнього «народження» та поширення є неправильне написання («доведено», «аффттар», «якреветко», «боян»). Текстові інтернет-меми також можуть виступати в основі мовних фраз, які вже давно стали кліше в певній соціальній чи професійній сфері («британські вчені довели», «психолог», «дещо досягнуто», «людина»). Ілюстративні інтернет-меми (невербальні) представлені зображеннями реальних людей, казкових героїв, героїв фільмів, тварин тощо. Однією з головних причин їх популярності є відсутність невербальних засобів мови та текстового компоненту, також відсутня емоційна складова, що ускладнює адекватну передачу інформації. Нові зображення виражають емоції, а вже відомі втрачають колишній інтерес для користувачів. Складні інтернет-меми створюються шляхом об'єднання ілюстративної та текстової частин. Це найчисленніша і популярна група інтернет-мемів, оскільки вони поєднують емоційну та інформаційну функції. Ці меми характеризуються наявністю стабільних і мінливих частин.

У більшості випадків їх зміст носить гумористичний характер. Вони відрізняються різноманітністю тематики і можуть стосуватися актуальних суспільно-політичних подій, міжособистісних стосунків, професійних, освітніх і побутових питань. Фільми є потужним джерелом творчих інтернет-мемів (Ора Gangam Style, Bajin's Jotin) та аматорські зйомки.

На нашу думку, варто також виокремлювати: глобальні інтернет-меми, зрозумілі широкому колу, і локальні, що для власної “життєдіяльності” потребують специфічної обізнаності (геймерські, хакерські, наукові, фахові). Також доцільно розглядати досліджуване явище за домінантною тематикою:

політичні, суспільні, спортивні, медичні, педагогічні, психологічні, меми про особисте життя тощо.

Описані вище приклади мережових мемів мають свій цикл, що охоплює такі етапи:

- 1) початкове поширення інформації, що не відокремилася від базового контексту;
- 2) набуття популярності й початок креативних трансформацій об'єкта;
- 3) повне абстрагування від початкового змісту, перетворення на знак, що несе певне емоційно-інформативне навантаження;
- 4) згасання популярності та зникнення з мережевого простору.

Поширюючись у віртуальному просторі, меми сприяють вирішенню важливих психологічних завдань, але водночас здатні викликати негативні зміни у свідомості людей.

До позитивних функцій інтернет-мемів належать:

- 1) розважальна;
- 2) експресивна;
- 3) інформативна;
- 4) креативна;
- 5) самоствердження.

Негативні наслідки впливу інтернет-мемів на особистість:

- 1) спрощене, схематичне сприймання навколишнього світу;
- 2) викривлене розуміння інформації;
- 3) маніпулювання суспільною думкою;
- 4) порушення або викривлення етичних норм.

Основними перспективами досліджень проблеми інтернет-мемів є розроблення програм емпіричних досліджень впливу мережових мемів на структурні компоненти психіки користувачів Інтернету.

Висновки до першого розділу

Сучасне поняття “мем” (англ. meme) вивчається українськими та зарубіжними дослідниками у семіотиці, лінгвістиці, культурології, антропології, психології, біології. Вивченню його природи, класифікації та функційних особливостей присвячено достатню кількість публікацій різних фахівців. Першодослідниками, які сформували основоположні розуміння про меми і заклали фундамент нового наукового знання про них – меметику, були Р. Докінз, Р. Броуді, Д. Рашкофф, С. Блекмор [1]. Так, з позицій когнітивістики дає визначення мема Д. Деннет: “Мем – це такого роду комплексна ідея, яка формує себе у вигляді чогось визначеного і запам’ятовується”[2].

Поняття мема є частиною семантичного визначення знака, тому вербальний мем можна вважати лінгвістичним знаком. Визначення мему неоднозначне, але воно має дуже широке значення (ситуативне та неасоціативне). Меми — це культурні символи або соціальні ідеї, які швидко поширюються від людини до спільноти, щоб змусити людей сміятися та жартувати один над одним. Останні можна поділити на вербальні та невербальні меми, але загальноприйнятої класифікації не існує.

Автори пропонують оригінальний підхід до класифікації мемів: за структурними принципами та ефектами впливу. Основними функціями мемів є інформаційна, розважальна, естетична, емоційна, культурологічна, пропагандистська, актуалізаційна (з відповідним наголосом на конкретній інформації), комунікативна: реакція на ситуацію, що викликає дискусію та створення особливого мовного простору, зрозумілого певній групі людей. Творчий компонент мемів передбачає використання реальної події, яка відтворюється у творчій формі за допомогою сучасних онлайн-інструментів соціально-культурних компетенцій.

Аналіз показав, що інтернет-меми характеризуються відтворюваністю, комплектністю компонентів, можливістю модифікації та унікальною когерентністю. Емоційність як головний чинник цієї одиниці спілкування

сприяє її швидкому сприйняттю та запам'ятовуванню. Швидке поширення Інтернету підкреслює той факт, що меми відіграють як комунікативну, так і соціальну роль. Поява численних мемів у просторі соціальних мереж є свідченням того, що онлайн-спілкування є невід'ємною частиною сучасного людського спілкування, а тому заслуговує на детальне наукове дослідження. При цьому до негативних наслідків впливу інтернет-мемів на особистість можна віднести:

- 1) спрощене та схематичне сприйняття навколишнього світу;
- 2) спотворене розуміння інформації;
- 3) маніпулювання громадською думкою;
- 4) порушення або спотворення етичних норм

РОЗДІЛ 2.

ФОРМУВАННЯ ВІЗУАЛЬНОЇ ГРОМОТНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЗАСОБАМИ МЕМ- КУЛЬТУРИ

2.1 Загальна характеристика поняття “візуальна грамотність”

Ускладнення форм і способів спілкування, культурна диверсифікація та процеси глобалізації в сучасному суспільстві підвищують вимоги до грамотності, що сприяє розвитку критичного мислення. Грамотність як фактор соціального та культурного розвитку суспільства має важливе значення для розвитку особистості людини, її здатності розуміти та використовувати різноманітні види інформації в різних сферах життя. Загальне поняття грамотності є дуже складним і постійно уточнюється відповідно до розширення сучасних проблем та їх типів, таких як культурна грамотність, інформаційна грамотність, медіаграмотність, міжкультурна грамотність, екологічна грамотність, трансграмотність тощо [41]. Нещодавно до цього переліку додалася візуальна грамотність, яка спрямована на планування та проведення діяльності, пов’язаної з візуалізацією інформації, на основі самоаналізу, самоконтролю та самооцінки.

Питання візуальності досліджувалося протягом тривалого часу технологічної візуальної культури, яка була характерна для 19 століття з появою камери та кінематографії та продовжувала стрімко розвиватися у 20 та 21 століттях. Деякі дослідники акцентують увагу на естетичних якостях фотографії, кіно і телебачення, аналізуючи специфіку їх художніх прийомів, головним чином у порівнянні з традиційними видами мистецтва – літературою, театром і живописом, які наповнювали життя окремих людей.

З’ясування змісту цих понять має важливе значення для теоретичної та практичної діяльності. Знання візуальної культури, особливо візуальної грамотності, виражені в стислій формі, є важливим орієнтиром для сприйняття

дійсності, а також дозволяють розрізняти інші поняття, застерігаючи від плутанини з суміжними категоріями та плутанини в міркуваннях.

Терміни «візуальне» і «візуальність» (від лат. «visualis», тобто «зір» і «videre») увійшли в професійне життя відносно недавно, в останнє десятиліття 20 століття, наприклад, поняття аудіовізуальні технології використовувалося у більш вузькому значенні. Сьогодні під візуальними елементами зазвичай розуміють елементи культури, які так чи інакше пов'язані з технологічною культурою.

Великий інтерес до цих тем призвів до появи досліджень, які переосмислюють проблему зображень. Одним із таких міждисциплінарних напрямів є візуальні студії, які зосереджені на емерджентних формах мистецтва та визначенні кордонів між творчістю і мистецтвом другої половини 20 століття.

Візуальна грамотність – це здатність науковців аналізувати, створювати та використовувати візуальну реальність з метою розвитку критичного мислення, навичок ефективного спілкування та прийняття конструктивних рішень [48], а також здатність сприймати візуальні образи, аналізувати, інтерпретувати та оцінювати окремі художні образи. Саме в рамках візуальних студій вивчається питання візуальної культури як частини поняття «культура», що розвиває вміння порівнювати, презентувати та творити.

Безпосередніми «попередниками» візуальних досліджень є культурологія, історія культури, соціальна історія, соціологія мистецтва, загальна іконографія (Е. Панофскі, А. Варбург, Д. Т. Мітчелл) і психологія візуального сприйняття (Т. Ліппс, В. Вундт), Р. Архейм). Д. Т. Мітчелл називає це симптомом елементарної нестачі науки. Студії працюють у межах категорії стилю та звертаються до проблем, які були маргіналізовані в класичному мистецтвознавстві та естетиці, що сформувалася навколо ідеї мімезису.

Візуальна грамотність, як невід'ємна частина загальної культури людини, є елементом інформаційно-комунікаційної ключової компетентності це

сукупність особистих знань, умінь, якостей особистості, необхідних для активної та самостійної роботи, пов'язаних із процесами сприйняття, перетворення та передачі інформації. Візуальна грамотність – це:

- а) знання графічних методів, правил і засобів відображення та читання інформації, до перетворення, трансформації та використання в діяльності;
- б) уміння застосовувати графічні знання в інформаційно-комунікаційній діяльності;
- в) розуміння важливості візуалізації інформації в різних типах діяльності;
- г) усвідомлення власної діяльності, пов'язаної з візуалізацією інформації;
- д) вирішення творчих завдань з використанням елементів проектної діяльності, створення ідеальних віртуальних і реальних моделей об'єктів, процесів і поверхонь.

«Візуальна грамотність – це здатність сприймати, аналізувати, оцінювати та брати участь у процесі спілкування за допомогою будь-якого зображення» [4, с. 16]. Це визначення передбачає всеосяжне поєднання візуальних засобів комунікації, включаючи, але не обмежуючись, фотографіями, малюнками, експозиціями та діаграмами, архітектурою тощо.

Візуальна грамотність – це здатність ідентифікувати, збирати, оцінювати матеріал, якими ви керуєте, використовуєте, створюєте, а також передавати візуальний матеріал ефективним, етичним і свідомим способом. Різні дисципліни розробили дуже різні визначення візуальної грамотності, наголошуючи лише на певних аспектах візуальної грамотності. Цей розділ має на меті розглянути це якомога ширше, використовуючи загальне визначення, яке можна застосувати до будь-якої дисципліни.

Історія візуальної комунікації починається з розписів на стінах печер 30 000 років тому. Візуальній грамотності 2500 років (як навичці) і 30 років (як терміну). Ідея візуальної грамотності не нова. Використання зображень для спілкування передувало використанню тексту на тисячі років. Дискусії щодо поняття візуальної мови точаться вже давно. Мабуть, найвідомішим є сер

Френсіс Бекон, який обговорював візуальну грамотність у 1600-х роках. Відтоді вчені в різних галузях, від історії мистецтва та мистецтвознавства до філософії та психології, продовжували боротися з цією концепцією. Сфера фотографії вже давно асоціюється з візуальною грамотністю. Генрі Холмс Сміт, письменник і професор фотографії в Університеті Індіани в 1950-х роках, вважається автором терміну «візуальна грамотність». Сміт описав це як «візуальний стан, якому, ймовірно, неможливо навчити, поки воно не буде систематизовано». Він сказав, що йому не терпиться прочитати «Загальні принципи читання за картинками».

Через кілька років, у 1969 році, група вчених і митців з різних дисциплін об'єдналася, щоб створити Міжнародну асоціацію візуальної грамотності (IVLA), яка стала флагманом візуальної грамотності, видаючи журнали та проводячи щорічну міжнародну конференцію.

У той же час візуальна грамотність, як світова дисципліна, яка вивчає те, що ми бачимо і як ми це інтерпретуємо, базувалася на трьох процесах:

- 1) вивчення психологічних процесів, що відбуваються при зоровому сприйнятті;
- 2) використання технологій для створення візуальних повідомлень;
- 3) дослідження інтелектуальних методів інтерпретації та розуміння візуальної інформації [1, с. 16].

Розгляд візуальної грамотності як «розуміння природи візуальних повідомлень, знання їх перцептивних і когнітивних закономірностей, володіння методами створення і представлення візуальних образів» [46] дає підстави Л. Г. Масімовій запропонувати таку модель як основні елементи візуальної компетентності [34]:

- 1) уміння вербалізувати зорові образи;
- 2) уміння створювати лінгвістичні тексти за образами
- 3) розуміння символічного характеру зорових образів

- 4) знання загальнолюдських і національних візуальних стереотипних образів/символів;
- 5) знання візуальних стереотипних образів/символів різних країн;
- 6) усвідомлення візуальних жанрів сучасного медіаконтенту;
- 7) усвідомлення смислового навантаження композиції;
- 8) інтерпретація смислового навантаження композиції;
- 9) розвиток комунікативних ідей;
- 10) створення оригінальної візуальної інформації;
- 11) вміння мотивувати доцільність форм подання інформації [33].

Поряд із термінами «візуальна грамотність» та «візуальна культура» існують такі поняття, як «візуальна компетентність», «інформаційна компетентність», «медіаграмотність», «медіакультура» та «медіакомпетентність».

Варто також зазначити, що візуальні дослідження тісно пов'язані з культурологією. По-перше, є розуміння об'єкта дослідження як єдиного цілого, в якому однаково присутні суб'єкти духовної, матеріальної та художньої форм, по-друге, наявне розширення можливостей використання бачення, його «природного» і «нормального стану», а по-третє, наявна можливість конструювати типологічні ознаки історичних періодів цивілізацій шляхом комбінування візуальних полів [1, с.243].

Визнання феномену візуальності може підвищити керованість технологічної візуальної культури. Ця культура є невід'ємною частиною науки, громадського життя та масового дозвілля, а тому потребує грамотності. Потреба в цій культурі визначається соціальними вимогами суспільства і формулюється в межах потреби у розвитку навичок інформаційного спілкування. Розуміння внутрішньої логіки візуального розвитку культури допомагає передбачити її тенденції та активізувати її творчий і позитивний потенціал.

Тому це завдання формує чітке визначення понять «візуальність» та усвідомлення необхідності структурування візуальної культури для врахування соціокультурних процесів у подальших дослідженнях. Це розкриє специфічні характеристики культурних явищ, пов'язаних із візуальністю, таких як культура розваг, мистецтво та невізуальні медіатехнології.

Культурологічні дослідження даної проблематики передбачають звернення до історико-культурних аспектів проблеми візуальної культури та формування візуальної грамотності, розгляд цих категорій і соціокультурних феноменів, а також синтез історії та теорії медіа, візуального мистецтва, візуального дизайну та інших сфер, що пов'язані з виробництвом і споживанням візуального контенту.

2.2 Використання візуальної грамотності на уроках української літератури

У сучасному світі наочність є потужним педагогічним засобом, використання якого має бути вмотивованим, педагогічно доцільним і методично забезпеченим. Згідно з визначенням вільної енциклопедії Wikipedia, візуалізація інформації — це інтерактивне дослідження візуального представлення абстрактних даних з метою покращення пізнання людини, а візуалізація — це створення умов для візуального спостереження [63].

Поняття візуалізації навчальної інформації також розглядається як створення та використання зорових образів для розвитку наочно-образного мислення.

В умовах інформатизації та комп'ютеризації освіти з'явилася унікальна можливість впровадження візуалізації в навчальний процес. Завдяки активній взаємодії учнів з комп'ютером, різноманітності та барвистості навчального змісту (текст + звук + колір + анімація), орієнтованості на успіх (кожне завдання можна розв'язати, спираючись на необхідні підказки) можна підвищити мотивацію до навчання за допомогою візуалізації.

Розглянемо візуалізацію навчальних матеріалів. По-перше, візуалізація може охопити великий обсяг інформації, стиснувши її та зробивши компактною. Це також полегшує розуміння складної інформації. Оскільки важливою характеристикою візуалізованих даних є їх переконливість, дуже важливо переконатися, що інформація не спотворена під час процесу візуалізації. Зокрема, в хороших візуалізаціях чіткість загальної картини не заважає сприйняттю деталей.

Найголовнішою відмінністю візуалізації як інформаційного продукту від візуалізації як аналітичного методу є чітке повідомлення. Якщо в даних немає нічого, що хоче бачити одержувач, жодна візуалізація не зможе зробити їх цікавими. Тому створенню візуалізації має передувати момент інсайту, тобто відкриття даних, якими варто поділитися. Це може бути просто масштаб чогось, залежність, закономірність, стосунки, аномалія тощо. Іншими словами, головний герой має бути успішним, і у нього має бути своя пригода.

Візуалізація навчальної інформації дозволяє вирішити такі освітні завдання:

- підвищення ефективності навчання;
- активізація навчально-пізнавальної діяльності;
- формування та розвиток критичного та наочно-образного мислення;
- формування зорового сприйняття;
- створення навички метафоричного представлення знань і навчальної діяльності;
- передача знань і образу;
- формування візуальної грамотності і візуальної культури.

Сутність технології візуалізації навчальної інформації полягає в уніфікації методичних прийомів включення наочних моделей у навчальний процес, систематичного використання одного виду наочних моделей або їх поєднання, навчання учнів раціональним прийомом обробки інформації та її когнітивно-графічного зображення.

Технологія візуалізації навчальної інформації – це система, що включає комплекс навчальних знань, способів їх наочного представлення, візуальних і технічних засобів передачі інформації, психологічних прийомів використання та розвитку наочно-образного мислення в процесі навчання.

Необхідність візуалізації навчальної інформації зумовлена особливостями мислення сучасної дитини. А саме здатність до швидкого перемикавання уваги та швидкої обробки інформації, переважання сприйняття графічної інформації та, водночас, недостатня адаптація до сприйняття лінійної та однорідної інформації, зокрема текстів у великих книгах.

Сучасна візуалізація навчальних матеріалів включає опорні конспекти, фрейми, моделі логічних символів, блок-схеми, графіки, динамічні моделі, ментальні карти, інтерактивні шкали часу, Інтернет-меми, хмари тегів, відео та аудіофайли. Розглянемо кожен з них докладніше.

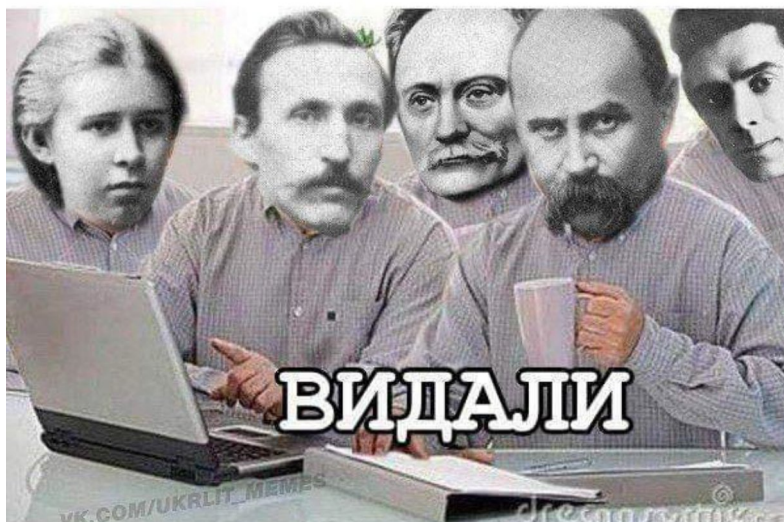
Меми (інтернет-меми) (Рис.2.1) — дотепні короткі фрагменти інформації (фрази, зображення, аудіо- та відеозаписи) іронічного характеру, що відображають певне ставлення до події чи ситуації та поширюються в Інтернеті. Це ефективний засіб залучення учнів до матеріалу та спосіб підтримки їхньої уваги.

Принципи створення інтернет-мемів:

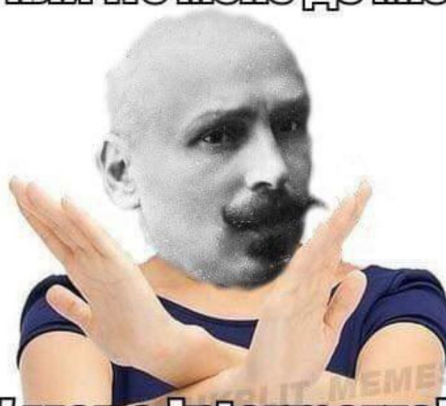
- 1.Інформаційні елементи (меми можуть ґрунтуватися на конкретних фразах, спірних питаннях, формулах, висловах тощо);
- 2.Емоційні елементи (меми мають гумор, емоційну близькість поєднання зображень і елементів тексту);
- 3.Парадокси, загальновідомі визначення (лозунги, протиріччя, метафори, переносні значення слів, тобто ситуації, в яких певні фрази набувають нових нетипових значень).

Наприклад:

Коли хтось пише, що українська література нудна і занадто депресивна і ліпше читати світову, або російську:

**Величезне прохання!!
Не кличте мене до міста**

У мене Intermezzo!!!

Рис.2.1 - Мемі (інтернет-мемі)

Насамкінець перелічимо основні переваги та недоліки наочності у викладанні української літератури в школі.

Основні переваги наочності:

- Завдяки своїй незвичайності та оригінальності вона не тільки впливає на мотивацію учнів до навчання, але і активізує їх пізнавальну діяльність.

- Яскраві наочні образи дозволяють учням систематизувати інформацію, правильно її аналізувати, легко запам'ятовувати та відстежувати взаємозв'язки.

- Залучення учнів до процесу створення візуальних образів може сприяти інтеграції знань і формуванню нових структур.

Недоліки використання візуалізації в тому, що її розробка потребує багато часу. Наприклад, створення екранної презентації вимагає часу для написання сценарію, виконання малюнків, озвучування та редагування, це може зайняти в вчителя кілька годин. Не всі вчителі вміють швидко працювати з програмами.

Висновки до другого розділу

Важливість образів і візуальних медіа в сучасній культурі змінює уявлення про те, що означає грамотність у 21 столітті. Сучасне суспільство дуже візуальне, і візуальні зображення більше не доповнюють інші форми інформації. Нові цифрові технології дозволяють практично будь-кому створювати та ділитися візуальними медіа. Проте всюдисущість зображень і візуальних медіа обов'язково означає, що візуальний контент варто переглядати, використовувати та створювати критично. Щоб взаємодіяти у візуально орієнтованому суспільстві, люди повинні розвивати ці важливі навички. Візуальна грамотність дозволяє людям повною мірою брати участь у візуальній культурі.

Візуальна грамотність – це здатність ідентифікувати, збирати, оцінювати, керувати, використовувати, створювати та передавати візуальний матеріал ефективно, етично та свідомо. Різні дисципліни розробили дуже різні визначення візуальної грамотності, наголошуючи лише на певних аспектах візуальної грамотності. Цей розділ мав на меті розглянути його якомога ширше, використовуючи загальне визначення, яке можна застосувати до будь-якої

дисципліни. Візуалізація навчальної інформації може вирішувати ряд навчальних завдань, зокрема покращувати навчання, активізувати навчально-пізнавальну діяльність, формувати та розвивати критичне та наочно-образне мислення, зорове сприйняття, метафоричне представлення знань і навчальних дій, передачу та розпізнавання знань, створення образів, підвищення візуальної грамотності та образотворчої культури.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ МЕМІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

3.1 Констатувальний експеримент

Для перевірки ефективності психолого-педагогічних умов методики корекції інтелектуального розвитку школярів на уроках української літератури в старших класах використовувалися: на першому констатувальному етапі експерименту - методи спостереження, тестування та вивчення шкільної документації; методи визначення типу та рівня інтелектуального розвитку учнів. На етапі констатувального експерименту фіксувався показник дитячого розвитку, який склався в звичайних умовах навчання і виховання.

Метою констатувального експерименту стала оцінка аналізу опитування учнів, чи подобається їм працювати з мемами, чи знають вони що це.

Проведення даного етапу практичного дослідження було необхідне для того, щоб виявити рівень інтелектуального розвитку та знання школярів що таке мем, і виявлення впливу психолого-педагогічних умов процесу освіти (а саме використання мемів на уроках української літератури чи актуальним було саме це використання на уроці та як це вплинуло на хід сприйняття інформації запропонованої вчителем).

Маючи на меті виявити поточний рівень сформованості зазначеної компетентності та спрогнозувати перспективні можливості впливу мемів на її прогрес під час навчання української літератури, ми провели констатувальний зріз із використанням е-технологій (а саме запропонували перегляд презентації із запропонованими завданнями). Покажіть власноруч знайдений мем, в якому класична література буде подана у дещо незвичному осучасненому форматі. Було надано учням певну світлину та запропоновано дібрати заголовок за темою вивчення таким чином, щоб утворився мем. Це дозволило учням використати креативний підхід до опанування навчального матеріалу.

До діагностики було залучено 60 учнів: 10-А та 10-Б класів. Саме ці учні не працювали раніше систематично у хмаро орієнтованому навчальному середовищі саме з предмету українська література.

На виконання завдань учням відводилося 15 хвилин. У цих класах первинно розміщували алгоритм дій учнів на уроці української літератури, своєрідний інструктаж із актуалізаційно допоміжними вказівками.

У 10-А класі було запропоновано до опрацювання питання: Чи знають вони що таке мем або інтернет-мем чи зустрічали вони його в житті при роботі з гаджетами. У 10-Б було запропоновано питання: Чи подобається їм працювати з мемами, чи можуть вони самостійно створити мем, інтернет-мем, чи створювали вже вони його.

Звернемося до деяких робіт, що отримали високі бали у своїй характеристиці питань.

Так, працюючи над першим завданням на встановлення чи знає вона що таке мем або інтернет-мем, Каріна В. написала: “термін, який використовується для опису концепції, а також щодо позначення елемента інформації або явища в інтернеті, що швидко поширюється від людини до людини, щоб досягти більшої популярності та визнання в короткий час”.

Максим І. свої відкриття на питання “Чи подобається їм працювати з мемами?” описав так: “Меми – це гумор, а гумор дозволяє розслабитися. Стало цікавіше працювати на уроці української літератури, краще запам’ятовується матеріал уроку це дозволяє розвивати мабуть для мене пам’ять та увагу як для мене то і критичне мислення особливо до героїв творів, яких ми розглядаємо на уроках української літератури в школі.” Меми я не створював тому, що в цьому поки не було необхідності не ставилося такого завдання хоча це цікаво і варто навчитися тому, що зараз це на 100% напрочуд актуально та смішно серед моїх однолітків їх поширювати.

На основі констатуючого експерименту який, направлений на встановлення фактичного стану та рівня тих чи тих психолого-педагогічних

особливостей контингенту (учнів) на момент проведення дослідження, а саме в нашому випадку оцінка аналізу опитування учнів 10-х класів, чи подобається їм працювати з мемами, чи знають вони що це. Виявивши рівень інтелектуального розвитку та знань учнів що таке мем, і виявлення впливу психолого-педагогічних умов процесу освіти ми перейшли до формувального експерименту у даному дослідженні.

Формувальний експеримент спрямований на вивчення психолого-педагогічного явища безпосередньо в процесі спеціально організованого експериментального навчання та виховання, активного формування тих чи інших психолого-педагогічних особливостей.

Таким чином, у ході дослідження було визначено чи подобається учням працювати з інтернет-мемами на уроці української літератури та соціологічний портрет цільової аудиторії жанру інтернет-мемів. Це молоді люди, які є активними користувачами мережі інтернет та соціальних мереж (особливо учні старших класів).

Меми особливо цікаві людям своєю емоційною насиченістю, візуалізацією змісту та легкістю запам'ятовування. Меми швидко поширюються через блоги, форуми, чати та соціальні мережі. Цей аналіз показує важливість інтернет-мемів як структур інформаційних та інтелектуальних продуктів колективної творчості користувачів Інтернету, що містять лінгвістичні (текст) і візуальні частини (зображення), які створюють ідеї для інших Інтернет-спільнот.

Від того, наскільки добре поєднуються текст і зображення, залежить, наскільки добре буде зрозумілий мем. Зворотний зв'язок, відіграє важливу роль у спілкуванні, допомагає зрозуміти та спотворити лінгвістичну частину мему.

Отже, застосування мемів або інтернет-мемів на уроках української літератури та не тільки її але й інших предметів шкільного циклу унаочнює, “оживлює”, допомагає вступити в діалог із автором, емоційно наближає читача, учня, школяра до художніх образів. Тобто в когнітивній проекції за допомогою

медіаресурсів учні отримують базовий набір фактів та інформаційне підґрунтя для подальшої роботи на уроках. На особистісному рівні пробуджуються спогади, асоціації, виникає первинне емоційно-оцінювальне ставлення, підсвідоме наближення та проникнення в сферу твору. Діяльнісно учні вчаться сприймати текст, висловлювати свої думки та передавати вербально настроєвість, самостійно шукати необхідну інформацію за допомогою веб-ресурсів.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що група яка використовувала в своїй навчальній діяльності меми показує кращі показники навчання.

Також, ми можемо підтвердити допоміжну роль мемів в когнітивних процесах, що систематизують та структурують літературні знання, направляють учнів до критично-вибіркового мислення, прищеплюють інтерес до читання. На особистісному рівні помітне сприяння творчому підходу, налагодженню діалогічного “контакту” з авторами, співпереживання в процесі відбору найактуальніших подій разом із письменниками. Пристосування до просунення свого результату в сучасних умовах інформаційного суспільства, встановлення здатності переконувати опонентів та обґрунтовувати власну позицію, посилення знань про принципи роботи соціальних мереж – позитивні внески в діяльнісний компонент.

3.2 Методичні рекомендації з використання мемів

Щоб учні були зацікавлені, мотивовані та вивчали предмет, сучасні вчителі повинні постійно шукати ідеї та методи навчання, які можуть бути творчим та ефективним доповненням до уроків. Українська література – це величезна культура і спосіб життя багатьох людей. Мем – це сучасний освітній тренд та засіб, який урізноманітнює навчальний процес, робить його цікавим та незвичайним.

Соціальні мережі повністю поглинули сферу людського спілкування. Смайли, меми та анімація стали реалістичним вираженням емоцій і почуттів.

Більшість учнів знайомі з багатьма з них, і це чудова можливість для вчителів залучити учнів до вивчення певної теми, адже інтернет-меми можуть реалізовуватися різними знаковими системами – і як певний текст, і як зображення. Переважна більшість текстових інтернет-мемів – це слова, словосполучення або речення, які мають граматичні ознаки звороту, однак у інтернет-комунікації трапляються текстові інтернет-меми більші за обсягом [17].

Сучасні меми – це реакція на наукові відкриття, спортивні досягнення та значні події у світі спорту, політики та шоу-бізнесу. Меми допомагають інтерпретувати події та актуальні новини.

Переваги використання мемів на уроці: меми – це гумор, позитивні емоції та підтримка спонтанного запам'ятовування, тому мозок сприймає його як розвагу, тому дітям не потрібно мотивувати їх переглядати. Навіть якщо вони містять незнайомі вирази, значення яких можна зрозуміти за контекстом, вони запам'ятовуються надовго. Вибрані інтернет-меми можуть допомогти розширити тематику Інтернету, розділ або урок, а також розвинути комунікацію, формуючи комунікативні навички шляхом організації дискусій.

Інтернет-меми – це певна інформація, що спонтанно набула популярності і викликає емоції, що сприяють запам'ятовуванню змісту, вкладеного у певне повідомлення. Основна ознака інтернет-мема – відтворюваність, єдність компонентів, їхня неподільність і цілісність, що створює вислів, зворот, текст. Як справедливо зауважує Т. Пода, «значення інтернет-мема може формулюватися і змінюватися протягом усього періоду його популярності. Ідея, що зародилася в інтернет-мемі, спочатку могла мати інший зміст [43, с.120].

Це ефективний засіб зацікавити учнів матеріалом і утримати їх увагу. Матеріал для мемів це:

- спірні питання, формули, вислови тощо;

- емоційні елементи (сенс мему-гумору, емоційна близькість поєднання образів і текстових елементів);
- парадокси;
- загальновідомі визначення речей (лозунги, протиріччя, метафори, образні значення слів, тобто ситуації, коли певні фрази мають нові, нетипові для них значення).

Посмішка залишається назавжди, а вдалий жарт створює позитивну атмосферу в класі. Варто заохочувати учнів до створення тематичних мемів, як протягом року, так і для домашнього завдання. Така форма навчання може бути цікавим доповненням до навчального процесу, адже це чудовий спосіб додати гумору в клас, що, у свою чергу, позитивно впливає на формування ставлення до уроку в учнів.

Важливою особливістю мема є його здатність зацікавити людину, а це можливо, якщо в нього оригінальна форма, зміст, чи те й інше разом. Проте зміст мема оцінюється в категорії його важливості/цінності та зрозумілості для людини, що передбачає його здатність точно відтворити ситуацію та до декодування/інтерпретації, а форма – саме з погляду оригінальності. У результаті мем копіюється у свідомості людини, стаючи її частиною. Необхідною властивістю мема є також те, що, потрапляючи до свідомості людини, мем намагається вплинути на її поведінку, водночас витісняючи з неї інші меми.

На мою думку, мем повинен дуже чітко відображати ситуацію на уроці, з яким пов'язаний змістовно, співвідноситися з нею, спонукати людину пригадати (і пам'ятати) обставини події. Саме це робить його впізнаваним і зрозумілим, від чого залежать інші його особливості (адже, якщо нам не зрозуміло, про що, яких подій, людей чи ситуацій торкається певний мем, ми перестаємо сприймати його як мем). Тобто меми безумовно відображають реальність, принаймні, її частину, у дещо зміненому (для трансформації її розуміння) вигляді, використовуючи прийоми шаржування, акцентування,

символізації (подекуди – навіть філософської) чи гротеску.

Двома головними та взаємозалежними характеристиками мема, на мій погляд, є його зміст і час існування. Зміст мема повинний бути актуальним, впізнаваним, цікавим, оригінальним з присутністю комізму водночас, що дасть можливість людині, яка його отримала, звернути на нього свою увагу, зрозуміти його контекст і підтекст, запам'ятати його, щоб в подальшому поширити серед Інтернет-користувачів (передати іншій людині).

Час існування/виживання мема залежить саме від його змісту, корисності та здатності до реплікації (легкого, дещо мутованого копіювання). Адже не секрет, що одна інформація сприймається і розуміється, а, отже, і може передаватися іншій людині, легко, а інша – значно важче. Закономірний висновок, що перша “житиме” значно довше, постійно та поступово поширюючись між людьми, залишаючись потрібною і цінною для них.

Сьогодні меми стали ефективним інструментом для вчителів, який можна використовувати для підготовки та проведення уроків, аналізу даних учнів, адаптації навчального контенту та надання зворотного зв'язку. Поради щодо використання розумних технологій і мемів:

- Не намагайтеся використовувати технології для всього й одразу.
- Поступово розширюйте свій інструментарій, щоб включати все більше і більше різних завдань. У педагогів є багато інструментів. Виберіть той, який найкраще відповідає вашим потребам і досвіду.
- Підготовка до уроку. За допомогою інтерактивних технологій можна автоматизувати багато процесів підготовки до уроків. Наприклад, можна сформувати тестові запитання з наявної презентації або 20 різних карток за текстом твору. За допомогою масштабних мовних моделей, текстових чат-ботів, систем генеративних мемів вчителі можуть створювати календарні плани, конспекти уроків, карти знань, дидактичні матеріали, аудіоматеріали, інтерактивні презентації та контент, тексти завдань, математичні задачі (спеціально адаптовані теми, з відповідями), персоналізовані програми

навчання, які відповідають індивідуальним потребам кожного учня, і рубрики можуть бути створені для аналізу освітніх бар'єрів, труднощів, інтересів і потреб учнів.

Інструменти інтерактивних технологій допомагають замінити тип викладати вчителів трансформувавши його в стиль відомих людей (наприклад, блогерів, письменників, науковців).

- Дистанційне навчання. Існують інструменти, які можуть створювати навчальні відео на основі запропонованих навчальних матеріалів. Інтелектуальні системи та меми можна використовувати для підготовки матеріалів для синхронного дистанційного навчання, для асинхронного навчання або коли учні не можуть підключитися до онлайн-уроків (наприклад, відсутність Інтернету, обмеження на тимчасово окупованих територіях, хвороба).

3.2 Методичні рекомендації з використання мемів

Щоб учні були зацікавлені, мотивовані та вивчали предмет, сучасні вчителі повинні постійно шукати ідеї та методи навчання, які можуть бути творчим та ефективним доповненням до уроків. Українська література – це величезна культура і спосіб життя багатьох людей. Мем – це сучасний освітній тренд та засіб, який урізноманітнює навчальний процес, робить його цікавим та незвичайним.

Соціальні мережі повністю поглинули сферу людського спілкування. Смайли, меми та анімація стали реалістичним вираженням емоцій і почуттів. Більшість учнів знайомі з багатьма з них, і це чудова можливість для вчителів залучити учнів до вивчення англійської мови та використовувати на уроках автентичні матеріали. Сучасні меми – це реакція на наукові відкриття, спортивні досягнення та значні події у світі спорту, політики та шоу-бізнесу. Меми допомагають інтерпретувати події та актуальні новини.

Переваги використання мемів на уроці: меми – це гумор, позитивні емоції та підтримка спонтанного запам'ятовування. Мозок сприймає меми як розвагу, тому дітям не потрібно мотивувати їх переглядати. Навіть якщо вони містять незнайомі вирази, значення яких можна зрозуміти за контекстом, вони запам'ятовуються надовго. Вибрані інтернет-меми можуть допомогти розширити тематику Інтернету, розділ або урок, а також розвинути комунікацію, формуючи комунікативні навички шляхом організації дискусій.

Меми (інтернет-меми) – це дотепні короткі інформаційні фрагменти (фрази, зображення, аудіодоріжки, відео) іронічного характеру, які відображають певне ставлення до подій і ситуацій, що поширюються в Інтернеті. Це ефективний засіб зацікавити учнів матеріалом і утримати їх увагу. Матеріал для мемів це:

- спірні питання, формули, вислови тощо;
- емоційні елементи (сенси мему-гумору, емоційна близькість поєднання образів і текстових елементів);
- парадокси;
- загальновідомі визначення речей (лозунги, протиріччя, метафори, образні значення слів, тобто ситуації, коли певні фрази мають нові, нетипові для них значення).

Посмішка залишається назавжди, а вдалий жарт створює позитивну атмосферу в класі. Варто заохочувати учнів до створення тематичних мемів, як протягом року, так і для домашнього завдання. Така форма навчання може бути цікавим доповненням до навчального процесу, адже це чудовий спосіб додати гумору в клас, що, у свою чергу, позитивно впливає на формування ставлення до уроку в учнів.

Розглядаючи особливості та характеристики, якими наділяють мем дослідники, почнемо з цікавої думки, що популярність і життєздатність мема залежить від того, наскільки точно він розкриває суть ситуації/явища, з якими він пов'язаний, які покликаний відображати. Хоча на перший погляд видається,

що меми для тиражування (або забуття) обирає людина, насправді на цей процес визначально впливає сам мем (його якісні характеристики).

Зокрема, навряд чи людина схильна буде поширювати/передавати іншим людям ідеї, нецікаві їй самій. Тому важливою особливістю мема є його здатність зацікавити людину, а це можливо, якщо в нього оригінальна форма, зміст, чи те й інше разом. Проте зміст мема оцінюється в категорії його важливості/цінності та зрозумілості для людини, що передбачає його здатність точно відтворити ситуацію та до декодування/інтерпретації, а форма – саме з погляду оригінальності. У результаті мем копіюється у свідомості людини, стаючи її частиною. Необхідною властивістю мема є також те, що, потрапляючи до свідомості людини, мем намагається вплинути на її поведінку, водночас витісняючи з неї інші меми.

На мою думку, мем повинен дуже чітко відображати ситуацію на уроці, з яким пов'язаний змістовно, співвідноситися з нею, спонукати людину пригадати (і пам'ятати) обставини події. Саме це робить його впізнаваним і зрозумілим, від чого залежать інші його особливості (адже, якщо нам не зрозуміло, про що, яких подій, людей чи ситуацій торкається певний мем, ми перестаємо сприймати його як мем). Тобто меми безумовно відображають реальність, принаймні, її частину, у дещо зміненому (для трансформації її розуміння) вигляді, використовуючи прийоми шаржування, акцентування, символізації (подекуди – навіть філософської) чи гротеску.

Двома головними та взаємозалежними характеристиками мема, на наш погляд, є його зміст і час існування. Зміст мема повинний бути актуальним, впізнаваним, цікавим, оригінальним з присутністю комізму водночас, що дасть можливість людині, яка його отримала, звернути на нього свою увагу, зрозуміти його контекст і підтекст, запам'ятати його, щоб в подальшому поширити серед Інтернет-користувачів (передати іншій людині).

Час існування/виживання мема залежить саме від його змісту, корисності та здатності до реплікації (легкого, дещо мутованого копіювання). Адже не

секрет, що одна інформація сприймається і розуміється, а, отже, і може передаватися іншій людині, легко, а інша – значно важче. Закономірний висновок, що перша “житиме” значно довше, постійно та поступово поширюючись між людьми, залишаючись потрібною і цінною для них.

Сьогодні меми стали ефективним інструментом для вчителів, який можна використовувати для підготовки та проведення уроків, аналізу даних учнів, адаптації навчального контенту та надання зворотного зв’язку. Поради щодо використання розумних технологій і мемів:

- Не намагайтеся використовувати технології для всього й одразу.
- Поступово розширюйте свій інструментарій, щоб включати все більше і більше різних завдань. У педагогів є багато інструментів. Виберіть той, який найкраще відповідає вашим потребам і досвіду.
- Підготовка до уроку. За допомогою інтерактивних технологій можна автоматизувати багато процесів підготовки до уроків. Наприклад, можна сформувати тестові запитання з наявної презентації або 20 різних карток за текстом твору. За допомогою масштабних мовних моделей, текстових чат-ботів, систем генеративних мемів вчителі можуть створювати календарні плани, конспекти уроків, карти знань, дидактичні матеріали, аудіоматеріали, інтерактивні презентації та контент, тексти завдань, математичні задачі (спеціально адаптовані теми, з відповідями), персоналізовані програми навчання, які відповідають індивідуальним потребам кожного учня, і рубрики можуть бути створені для аналізу освітніх бар’єрів, труднощів, інтересів і потреб учнів.

Інструменти інтерактивних технологій допомагають замінити тип викладати вчителів трансформувавши його в стиль відомих людей (наприклад, блогерів, письменників, науковців).

- Дистанційне навчання. Існують інструменти, які можуть створювати навчальні відео на основі запропонованих навчальних матеріалів. Інтелектуальні системи та меми можна використовувати для підготовки

матеріалів для синхронного дистанційного навчання, для асинхронного навчання або коли учні не можуть підключитися до онлайн-уроків (наприклад, відсутність Інтернету, обмеження на тимчасово окупованих територіях, хвороба).

Можна погодитися з науковцями, що Інтернет-меми являють собою одиниці інформації (актуальної та цікавої), що циркулюють Мережею та служать засобом комунікації, водночас будучи явищем частіше культурно обумовленим. Проте варто акцентувати увагу на специфіці інформації, яку несе мем. На нашу думку, меми набули такого грандіозного поширення, що майже припинилися дискусії з приводу того, наскільки це поняття наукове та наскільки правомірно вважати мемологію – наукою, завдяки тому, що кожний мем, за суттю, пропонує гру: уяви (що насправді приховує мем за своїм очевидним фасадом, зовнішньою маскою, які надають йому рис символу), контрфактичного мислення; гумористично, іронічно чи навіть саркастично забарвлену/супроводжувану емоціями, релаксаційну (психотерапевтичну, коли узгоджується з проблемами його реципієнта), яка дозволяє людині звільнитися від власних негативних переживань, переключившись на гру, розвагу, емоційний відпочинок від повсякденних турбот. І саме це сприяє поширенню та популярності мемів.

3.4 Фрагмент уроків з використання мемів

На уроках української літератури використовуються такі види візуалізації як меми (Рис.3.1). Варто також навчати й заохочувати учнів створювати власну інфографіку.

Такі види роботи активізують учнів, спонукають до ознайомлення з творчістю та історією життя митця.

Чіткі зображення є ключем до залучення дітей у класі, оскільки меми запам'ятовуються краще, ніж будь-який інший тип інформації.

Для просунутих учнів доречно використовувати меми. Тому варто зупинитися на цій темі трохи докладніше.

Для того, щоб учні були зацікавлені, мотивовані та вивчати предмет, сучасний вчитель завжди повинен шукати нові ідеї та методи навчання, які можуть бути творчим та ефективним доповненням до його уроків. Українська література – це не просто читання творів, це ще й величезна культура і вічний спосіб життя багатьох людей. Соціальні мережі повністю поглинули сферу людського спілкування.

Смайли, меми та анімація стали реалістичним вираженням емоцій і почуттів. Більшість учнів знайомі з багатьма з них, і це чудова можливість для вчителів залучити учнів до вивчення мови та використовувати на уроках автентичні матеріали. Мозок сприймає меми як розвагу, тому учнів не потрібно мотивувати, щоб вони на них дивилися. Навіть якщо вони містять незнайомі вислови, значення яких учні шукають у словнику, вони запам'ятовуються надовго. Вони також спонукають до розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей, креативності та емоційного інтелекту.

Забутих предків

І раптом —
небо... шепіт
гаю...
О ні, то очі
Ваші.— Я
ридаю.

Ніякого
міста!
У мене
Intermezzo

<https://www.facebook.com/groups/2564255726999258/>

Ех, як же вона
шелестить!

Отак
розпрвляються зі
свекрухами
українські
невістки!

Ало, Хвильовий?
Не хвилюйтеся!

<https://www.facebook.com/groups/2564255726999258/>

<https://www.facebook.com/groups/2564255726999258/>

Рис. 3.1 - Мемі на уроках української літератури

Сучасна молодь шукає цікаві методи запам'ятовування необхідного матеріалу. І один із креативних способів навчання - мемі! Гра “Мемі з української літератури”: потрібно роздрукувати картинки-мемі, підібрати відповідний підпис чи вигадати свій (написати на пустому квадратику).

Фрагмент уроку з української літератури з використанням мемів на тему: Панас Мирний «Хіба ревуть воли як ясла повні?» - соціально-психологічний роман.

Мета:

- навчальна – розповідати про історію написання роману, його жанрові особливості; ознайомлювати учнів із своєрідністю композиції та багатоплановістю сюжету роману, його проблематикою; допомагати самостійно визначати тему та ідею твору;
- розвиваюча – розвивати творчі здібності учнів при роботі з текстом, закріплювати вивчене про сюжетні лінії, композицію;
- виховна – виховувати прагнення жити за принципами гуманізму; плекати повагу до художнього слова.

Обладнання: портрет Панаса Мирного, презентація «Рис.3.2», підручник, текст п'єси, ілюстрації до твору.

Навчання: урок застосування знань з використанням інноваційних технологій (наприклад, мемі). Методи і прийоми: «Кольорові щоденники», «мозковий штурм», «визначення героїв», «проектування», «асоціативні ланцюжки», «рольова гра», «бесіда, робота в групах», «асоціативний диктант», «створення тіні», «незакінчені речення», «інтерв'ю».

Міжпредметна інтеграція: музика, психологія.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

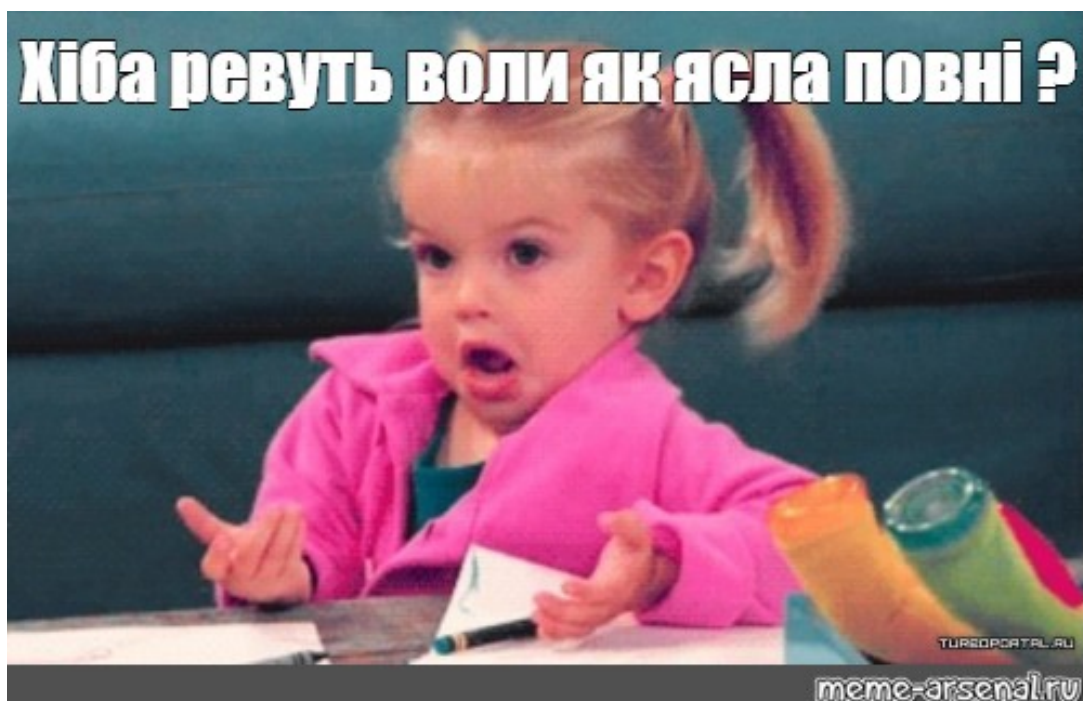
Епіграф:

Хочеться мені слави запобігти в письменстві? Ні, не хочу тієї слави, їй-Богу, не хочу. Вся моя слава – Україна, якби я їй добра хоч на мачину зробив, то б мені і була слава, я більшої не хочу. Якби я зміг показати безталанну долю життя людського, високою його душу, тепле серце, як вони є в мирі – то б моя слава і моя надія справдилися...

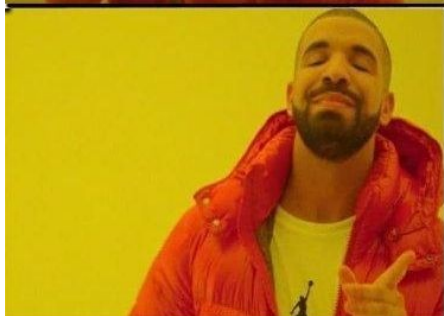
Панас Мирний

II. Існує думка, що в людину від народження закладено все — і добро, і зло. Якщо життя зруйнує духовні цінності, орієнтири чесного, справедливого життя — переможе зло. Що залежить від генетичної спадщини, що від суспільства, а що — від самої людини, спробуємо розібратися на сьогоднішньому уроці. І чи мали рацію радянські літературознавці, які стверджували, що Чіпка — бунтар, протестант, правдошукач, якого до злочину змусили вдатися соціальні обставини.

Повторіть вивчене.

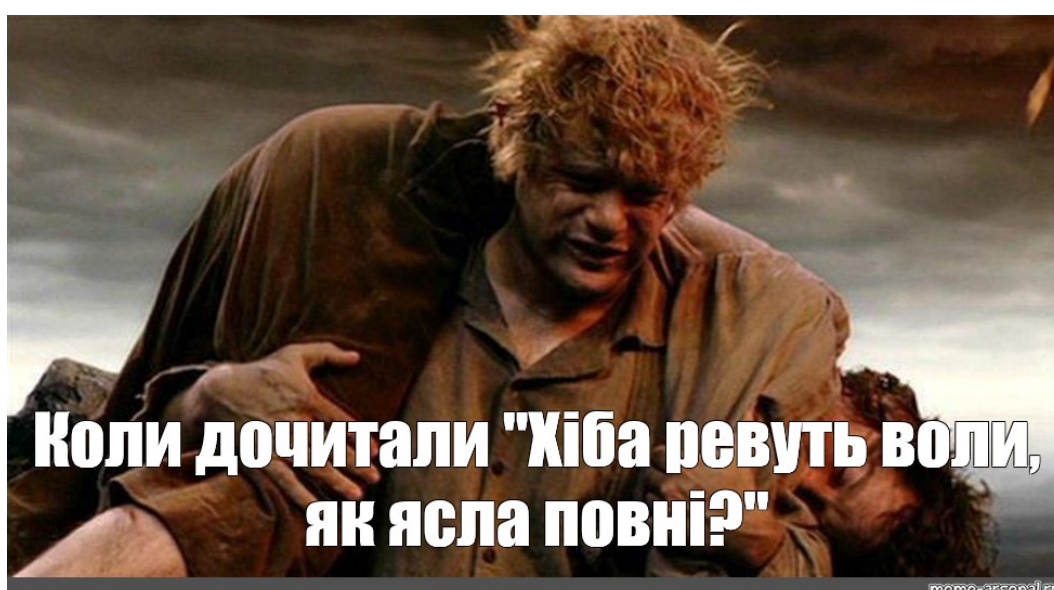
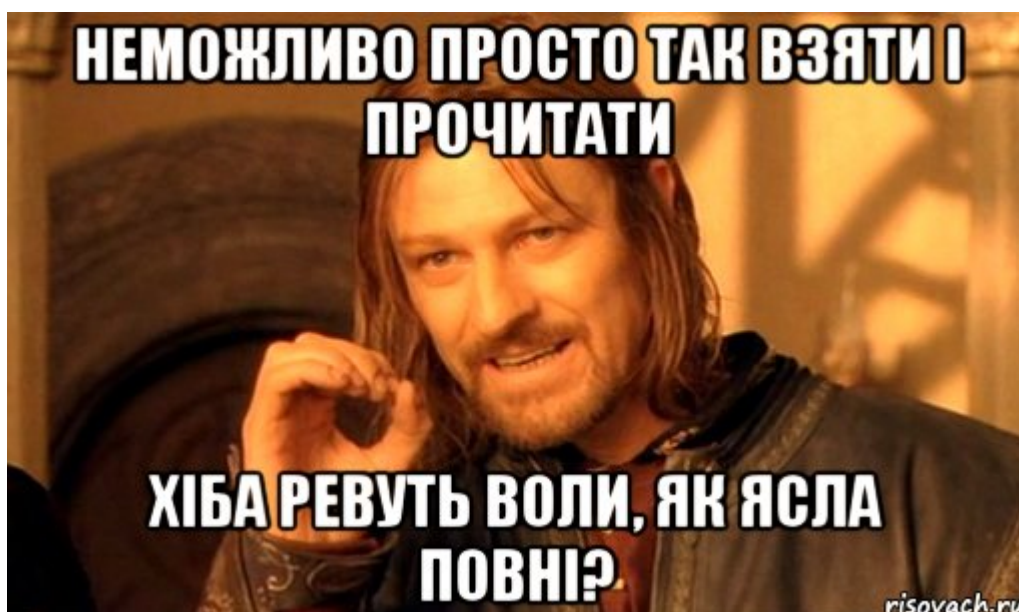

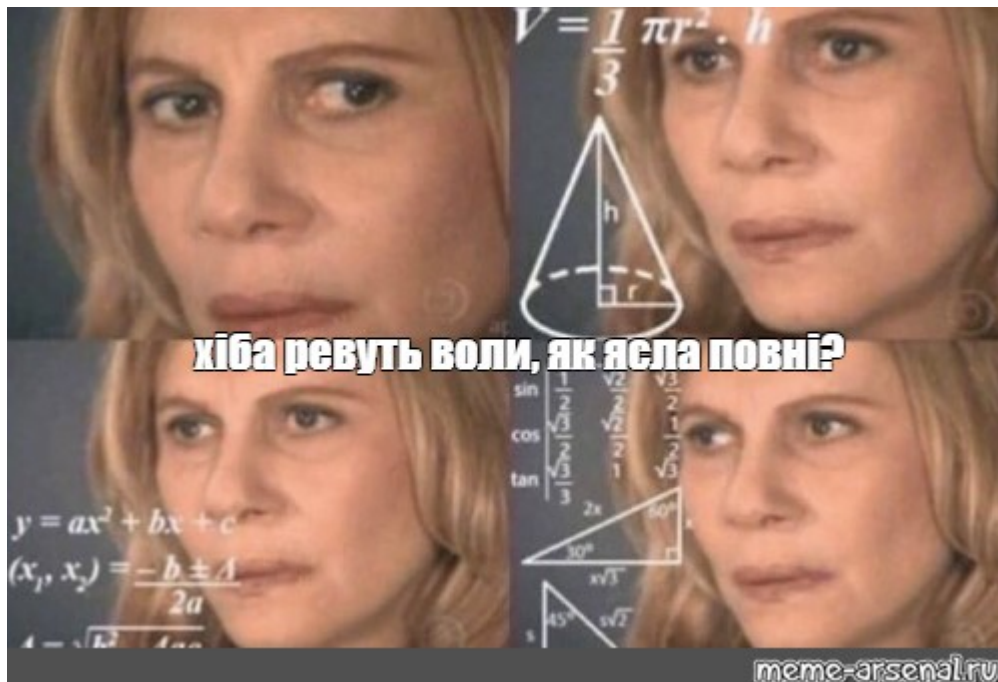
**"Пропаша
сила"**

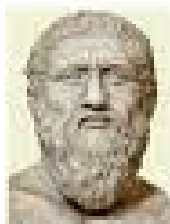
**"Хіба ревуть
воли, як ясла
повні"**

meme-arsenal.ru

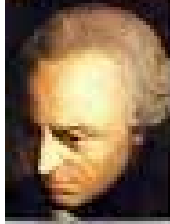
Які філософські питання хвилювали людство впродовж історії:

Що є справедливість?

Що таке Бог?

Чи існують апріорні знання?

Чи можливе існування понадлюдини?

Хіба ревуть воли,
як ясла повні?

Рис.3.2 – слайди презентації до уроку

Тож надайте учням фотографії для створення мультиплікаційних мемів. Їх потрібно зберегти без підписів із програми-генератора мемів і заламінувати для повторного використання. У класі учні можуть додавати підписи за допомогою наклейок і приклеювати їх до своїх колажів, щоб завершити свою роботу. Важливо, щоб учні аргументували своє бачення. Доцільно організувати змагання між учнями або групами учнів на створення найоригінальнішого мему.

Учні можуть створити наочність за допомогою Інтернет-сервісів, якщо вони не тільки володіють навичками пошуку в інтернеті, а й прочитали та зрозуміли програмний матеріал. Це мета навчального процесу. Чим тісніший зв'язок між навчанням і реаліями життя, чим більше можливостей застосування набутих знань на практиці у повсякденному житті, тим цікавішим і продуктивнішим буде навчальний процес.

Висновки до третього розділу

Отже, використання мемів та інтернет-мемів на уроках української літератури, як і на інших предметах шкільного циклу, візуалізує, «оживляє» діалог з автором та емоційно наближає читачів, учнів до художнього образу. Іншими словами, у когнітивній проекції за допомогою медіа-матеріалів учні отримують набір базових фактів та інформації для подальшої роботи на уроці. На особистісному рівні викликаються спогади й асоціації, виникають первинні емоційно-оціночні установки, підсвідомі підходи проникають у сферу твору. Активні в цій формі учні вчаться розуміти текст, висловлювати свої думки, доносити свої ідеї та самостійно використовувати веб-ресурси для пошуку необхідної інформації.

На мій погляд, мем має дуже чітко відображати контекст уроку, до якого він належить, мати змістовне відношення до нього та спонукати пригадувати контекст події. Це те, що робить мем впізнаваним і зрозумілим, і від цього

залежать інші характеристики мему, якщо ми не розуміємо, що відбувається в конкретному мемі - про яку подію, людей чи ситуацію йде мова- ми не розпізнаємо його як мем.

Тож, меми, безсумнівно, відображають реальність або принаймні її частину в дещо зміненому вигляді (щоб змінити наше розуміння), використовуючи такі прийоми, як карикатура, акцентування, символізація (а іноді навіть філософія).

Меми — це стислі, змістовні фрази, які мають гумористичний відтінок, легко сприймаються та актуальні для певних груп людей. Однією з головних причин їх популярності є відсутність невербальних засобів мови та текстового компоненту, також відсутня емоційна складова, що ускладнює адекватну передачу інформації. Нові зображення виражають емоції, а вже відомі втрачають колишній інтерес для користувачів. Складні інтернет-меми створюються шляхом об'єднання ілюстративної та текстової частин. Це найчисленніша і популярна група інтернет-мемів, оскільки вони поєднують емоційну та інформаційну функції.

На уроках української літератури використовуються такі види візуалізації як меми.

ВИСНОВКИ

Суспільство більшу частину свого робочого і вільного часу проводить в Інтернеті, і неможливо уявити існування сучасної людини без доступу до новітніх інформаційних технологій. Сьогодні Інтернет-середовище стало однією з найбільш продуктивних і непередбачуваних сфер розвитку мови.

Одним із найактуальніших жанрів у сучасному медіапросторі є інтернет-мем. Це зображення, відео, звуки, тексти гумористичного або сатиричного характеру, які швидко поширюються, набирають популярності в певній спільноті, а потім через короткий час втрачають свою актуальність.

В результаті виконання даної роботи нами було:

1) Охарактеризовано сутність поняття “мем”. Важливою умовою продуктивного вивчення психологічних аспектів використання Інтернету є гармонізація теорії та практики, особливо в навчальному процесі. У цьому контексті особливу увагу слід звернути на соціальні явища. На думку багатьох дослідників, перші меми з'явилися в 20-х роках 20 століття, поки суспільство не почало визнавати це явище мемом. Поява мемів пов'язана з публікацією в сатиричному журналі The Judge, який видавав Університет Айови в 1921 р.. Також мем був представлений Річардом Докінзом у 1976 році в його книзі «Егоїстичний ген», коли він намагався описати поширення інформації в культурі та визначив культурну одиницю як мем.

2) Визначено основні функції мемів та дати їм характеристику. Соціологічний аналіз функцій мемів показує, що інтернет-меми виконують такі функції: вираження ідей, передача ідеї, самовираження індивідів, самовираження спільнот, інтеграція спільнот, ідентифікація.

3) Досліджено проблему використання мемів в освітньому просторі. Питання, пов'язані з використанням Інтернет-мемів в освітньому просторі, показують, що Інтернет-меми характеризуються відтворюваністю, цілісністю своїх компонентів, їх модифікованістю та здатністю об'єднуватися в єдине ціле.

Емоційність, яка є основним елементом цієї комунікативної одиниці, сприяє її швидкому розпізнаванню та запам'ятовуванню в процесі навчання і виховання учнів.

4) Розкрито методичні засади використання мемів на уроках української літератури в старших класах в Україні та Європі. Викладання української літератури в старших класах загальноосвітніх шкіл України та Європи дозволило виявити низку проблем, серед яких проблеми використання засобів візуалізації матеріалу, формування мовної, комунікативної та соціокультурної компетентностей. Вважаємо, що подальші дослідження необхідно зосередити на розробці методики використання інтернет-мемів у процесі мовної підготовки в змішаних (очних/дистанційних) форматах навчання.

5) Надано загальну характеристику поняттю “візуальна грамотність”. Візуальна грамотність – це концепція того, як ми бачимо та інтерпретуємо. Термін «візуальна грамотність» існує з 1969 року (введений Джоном Дебсом) і має багато значень.

6) Досліджено та розкрито питання використання візуальної грамотності на уроках української літератури в старшій школі. Візуальна грамотність можлива, коли процес візуального збагачення не припиняється і пошук не обмежується звичними вподобаннями людини. Візуальний контент існує в незліченних форматах, включаючи відеоарт, інсталяції, звукове мистецтво та концептуальну фотографію, які з'являються майже кожен день. Відвертість і неупередженість можуть бути ключем до візуальної грамотності.

7) Розкрито та охарактеризовано методичні засади використання мемів на уроках за допомогою методу експерименту. Візуальна грамотність у старшій школі – це поєднання кількох ключових елементів: підкріплення навчання, активізації навчально-пізнавальної діяльності, формування та розвиток критичного та наочно-образного мислення учнів, зорового сприйняття, метафоричного представлення знань і навчальної діяльності, передачі знань. і розпізнавання образів. Меми швидко поширюються через блоги, форуми, чати

та соціальні мережі. Це пов'язано з можливістю залишатися анонімним щодо фейкових мемів, використанням сленгу та цензурної лексики, а також можливістю модернізувати старі меми.

8) Визначено методичні рекомендації з використання мемів на уроках української літератури в школі. Необхідно чітко й змістовно відображати контекст уроку, якого він стосується, співвідноситись із ним і спонукати пригадувати (згадувати) події. Саме це робить мем впізнаваним і зрозумілим, і від цього залежать інші характеристики мему (оскільки якщо ми не можемо зрозуміти, яка подія чи ситуація відбувається в мемі, ми не розпізнаємо його як мем).

9) Досліджено питання технології створення мемів на уроках української літератури. Меми створюються за принципами, заснованими на інформаційних елементах і складових, які можуть базуватися на певних фразах, спірних питаннях, формулах тощо. Однією з головних причин популярності мемів є відсутність невербальних засобів мови та текстового компоненту, також відсутня емоційна складова, що ускладнює адекватну передачу інформації. Нові зображення виражають емоції, а вже відомі втрачають колишній інтерес для користувачів. Сучасні меми – це реакція на наукові відкриття, спортивні досягнення та значні події у світі спорту, політики та шоу-бізнесу. Меми допомагають інтерпретувати події та актуальні новини.

Переваги використання мемів на уроці: меми – це гумор, позитивні емоції та підтримка спонтанного запам'ятовування. Складні інтернет-меми створюються шляхом об'єднання ілюстративної та текстової частин. Це найчисленніша і популярна група інтернет-мемів, оскільки вони поєднують емоційну та інформаційну функції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Алієва О., Жукова М. Деякі міркування щодо процесу формування техносфери. 2016.
<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/124158.pdf>
2. В. Малинка. Дослідження: 56 % українців вважають, що можуть відрізнити замовні матеріали в ЗМІ. URL:
<https://detector.media/infospace/article/140807/2018-09-06-doslidzhennya-56-ukraintsiv-vvazhayut-shcho-mozhut-vidrizniti-zamovni-materiali-v-zmi/>
3. Баль М. Візуальний есенціалізм та об'єкт візуальних досліджень: Логос, 2012 (№ 1) 212-249 с.
4. Бережнюк О. В. Інтернет-мем як трансформаційна форма пропаганди. Медіаконтент: види, форми подачі та особливості сприйняття: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 квітня 2017 р. Київ, 2017. С. 244–247.
5. Бережнюк О. В. Інтернет-мем як трансформаційна форма пропаганди. Медіаконтент: види, форми подачі та особливості сприйняття: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 квітня 2017 р. Київ, 2017. С. 244–247.
6. Білоусова Л. І., Житеньова Н. В. Онлайнові інструменти візуалізації у діяльності сучасного педагога [Електронний ресурс]: Scientific Journal “ScienceRise: Pedagogical Education”: № 7 (27), 2018., 8-15 с.
7. Білоусова Л. І., Житеньова Н. В. Технологія проектування цифрових дидактичних візуальних засобів у професійній діяльності вчителя: Науково-практичний журнал Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського “Наука і освіта”: №2. – 2019, 49-56 с.
8. Білоусова Л. І., Житеньова Н. В. Функціональний підхід до використання технологій візуалізації у навчальному процесі [Електронний ресурс]: Інформаційні технології і засоби навчання, 2017. – Том 57. – №1, 38-49 с.

9. Брянцева Г. В. Формування в бакалаврів навичок візуалізації презентацій / Г. В. Брянцева, О. А. Брянцев // Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. - 2018. - Вип. 82(2). - С. 89-94.
10. Васильчук Л. Інтелект-картка - дієвий засіб формування життєвих компетентностей, розвитку критичного мислення учнів. / Л. Васильчук // Зарубіжна література в школах України. – 2019. – № 5. – С. 31–35.
11. Власюк І. Застосування інтелект-карт при вивченні іноземної мови / І. Власюк // Студентський науковий альманах факультету іноземних мов Тернопільського державного педагогічного університету імені В. П. Гнатюка. – 2017. – Вип.1(14). – С. 346–352.
12. Гаврілова С. В. Особливості використання ментальних карт на уроках: [впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для вдосконалення навчально-виховного процесу] / С. В. Гаврілова // Англійська мова та література. – 2018. – № 19/21. – С. 84–89.
13. Громова М. І. Інтернет-мем як лінгвокультурема сучасного філологічного аналізу. Мова. 2015. № 23. С. 27-31.
14. Гудзь Н. О. Інтернет-дискурс як новий тип комунікації: структура, мовне оформлення, жанрові формати. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/16727/1/%D0%93%D1%83%D0%B4%D0%B7%D1%8C.pdf> (дата звернення: 25.07. 2024).
15. Денисюк Ж. З. Меметичність комунікативних практик в умовах розвитку цифрового інформаційного простору: Вісник НАКККиМ. 2021. № 1. С. 13-19.
16. Денисюк Ж.З. Інтернет-меми як засіб постфольклорної комунікації: Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв №2, 2017. С.29-35.

17. Дзюбіна О. І. Класифікація, структура та функціонування інтернет-мемів в соціальних мережах Twitter та Facebook. Молодий вчений. 2016. №2 (29). С. 375–379.
18. Дзюбіна О. І. Структура, семантика та прагматика сленгових неологізмів соціальних мереж Twitter та Facebook : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2016. 206 с.
19. Дубовик В. В. Сучасні технології візуалізації навчального матеріалу на лекційних заняттях із лінійної алгебри. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Серія: Педагогіка. Одеса, 2019. Вип. 1 (126). URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3996/1/4.pdf> (дата звернення: 20.07.2024).
20. Житеньова Н. В. Вимоги до створення візуалізації для навчання школярів // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: 84 Педагогіка. Психологія: зб. наук. пр. – К.: Національний авіаційний університет, 2019. – Вип. 1(14). – 149 с. С.38-43
21. Житеньова Н. В. Візуальні дидактичні засоби: Створення та використання в освітній практиці. Навчально-методичний посібник. Х.: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2019. – 89 с.
22. Жулінська М., Смоляр Н. Інтернет-меми як одиниці інформації у кіберпросторі. Актуальні питання іноземної філології. Науковий журнал. № 2. 2015. С. 66-71.
23. Зайцева С. В. Інтернет-спілкування як нова форма міжособистісної комунікації. Дослідження з граматики і лексикології української мови: зб. наук. пр. / за ред. А. М. Поповського. Дніпропетровськ: ДНУ. Вип. 11. 2012. С. 45–53.
24. Ісаєва О. О. Формування читача-інтерпретатора в сучасній українській школі. Дивослово. 2016. № 2. С. 25-27.

25. Ісаєва О. О. Читацькоцентрична чи текстоцентрична парадигма вивчення літератури в школі? [Електронний ресурс]. URL: http://svitlit.ippo.kubg.edu.ua/?page_id=1075.
26. Карпенко М. Ю. Лінгвістичні особливості інтернет-дискурсу. Мова. № 26. 2016. С. 5 – 10.
27. Клименко Ж. В. Літературна інфографіка як засіб розвитку читацької компетентності учнів. Всесвітня література в школах України. 2020. № 1-2. С. 2-9.
28. Кобися А. П. Візуальні засоби як засіб підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу / А. П. Кобися // Зб. наук.-метод. конф. – 2015. – С. 25-27.
29. Кордуба Л., 9 кращих сервісів для створення презентацій. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://igrovicainformatik.blogspot.com/2015/01/9.html>
30. Куїмова Т. Класифікація інтернет-мемів за походженням. Комп'ютерні науки та інженерія: матеріали III міжнар. конф., м. Львів, 14 –16 трав. 2009 р. Львів, 2009. С. 103 –104.
31. Кирилюк О. Мовна природа мему // Наукові записки НаУКМА. Мовознавство. 2019. Т. 2. С. 30–35.
32. «Класи української літератури» URL: https://www.facebook.com/ukrlit.mem/?locale=ru_RU.
33. Мала Г. “Комунікативно-прагматичні особливості інтернет-мемів в українському медіапросторі”. Магістерські студії. Альманах. Випуск XX, Херсон. ХДУ, 2020. С.120-124.
34. Масімова Л. Г. Візуальна грамотність в системі медіаосвіти [Електронний ресурс] / Л. Г. Масімова. – Режим доступу : http://sn-philolsocom.crimea.edu/arhiv/2013/uch_26_3filol/029_masi.pdf. – Назва з екрану.
35. Менегетті А. Онтопсихологія та меметика. ННБФ: “Онтопсихологія”, 2002. 176 с.

36. Михайлова О. Г. Латинська мова в інтернет-мемах: нова комунікативна функція. *Studia linguistica*, 2019. Вип. 15. С. 181-194. URL: http://studia-linguistica.knu.ua/wpcontent/uploads/2020/06/13_%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0_15_181-194.pdf (дата звернення: 24.07.2024).
37. Молоков Ю. Г., Молокова А.В. Актуальні питання інформатизації освіти // Освітні технології: Зб. наук. ст. Вип.1.
38. Неклесова В. Ю. Меми як частина онімного простору. Записки з ономастики: збірник наукових праць. Одеса. 2017. Вип. 20. С. 210-222.
39. Окул І. І. Інтернет-мем як культурний феномен. Життя і пам'ять: науковий збірник, присвячений пам'яті В'ячеслава Івановича Шамко / відп. ред. В. М. Букач. Вип. 3. Одеса : Homeless Publishing, 2018. С.133-148.
40. Оленіна О. Ю., Пічугіна Ю. О. Інтернет-меми українського походження в культуротворчій практиці сучасного суспільства. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв № 3'2018, С.77-81.
41. Омельчук Ю. О. Українсько- та англійськомовні меми в сучасних реаліях. Матеріали 1-ої Міжнародної науковопрактичної конференції "Міжкультурна комунікація в науковому і освітньому просторі". Одеса : ОНПУ, 2020. С. 180 – 183.
42. Пироженко Л. В., Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. – К.: Видавництво. А.С.К., 2004. - 192 с. 11.
43. Пода Т. А. Інтернет-меми як феномен інформаційного суспільства. Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія. 2017. № 1 (25). С. 117–120.
44. Рязанов, А. С. (2019). Мем як комунікативна одиниця: синхронія та діахронія поняття. Вісник Харківського національного університету імені

- В. Н. Каразіна. Серія “Соціальні комунікації”, (14), 9-13. URL.: <https://periodicals.karazin.ua/sc/article/view/14971>
45. Сиротенко Г. О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. / Г. О. Сиротенко – Х. : Основа, 2003. – 164 с.
46. Соколова К. В. Мемі як засіб комунікації в інтернет-середовищі. Гуманітарний часопис. 2012. № 1. С. 118 –123.
- 47.Словник URL: <https://slovyk.ua/>
- 48.Тормахова А. М. Комікс та мем як візуальні практики. Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство. 2017. Вип. 1. С. 56-60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mvkfm_2017_1_11 (дата звернення: 23.07.2024)
- 49.Федоренко С. Грамотність як комплексний педагогічний феномен у вищій освіті США [Електронний ресурс] / С. Федоренко. – Режим доступу : www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?.... – Назва з екрану.
- 50.Циховська Е. Д. Інформаційні віруси: картина як інтернет-мем. Актуальні проблеми іноземної філології. 2013. Вип.8. Ч. 1. С. 152–158.
- 51.Чеканов В. Створення мемокомплексів як стратагема інформаційних війн новітнього часу. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: історичні науки. Том 28 (67) №2. 2017, С. 30-34.
- 52.Чемеркін С. М. Інтернет-мем – що це? Культура слова. 2015. Вип. 82. С. 113-116. як активного методу навчання на заняттях зі студентами спеціальності “Фізичне виховання” [Електронний ресурс]. URL: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/inuv_2016_3_23.pdf
- 53.Чернікова О. І. Вербальний мем: лінгвістичний аспект. Наук. Записки Національного університету “Острозька академія”. Серія “Філологічна” : зб. наук. пр. Острог : Вид-во Національного ун-ту “Острозька академія”, 2015. Вип. 51. С. 354–356.

54. Чернікова О. І. Вербальний, невербальний та комплексний меми: класифікація за способом подання та сприйняття інформації в інтернетсередовищі (на матеріалі англомовних мемів) / О. І. Чернікова // Вісник КНЛУ. Серія Філологія. – Т. 18. – № 1. – 2015. – С. 151–156.
55. Чернікова О. І. Перекладність мема: мем-еквівалент (на матеріалі англомовних кіномемів та їх перекладаів). Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія. 2017. Вип. 34. С. 163–168.
56. Щуріна Ю. В. Інтернет-меми як засіб міжкультурної комунікації. Мовознавство та літературознавство. 2013. С. 34 -38.
57. Щуріна Ю. В. Інтернет-меми як феномен інтернет-комунікації. Науковий діалог. 2012. № 3. С. 160 -172.
58. Як штучно створене словосполучення інфікувало українські ЗМІ? URL: <http://newukraineinstitute.org/new?id=396> 24. (дата звернення: 25.07. 2024).
59. Bjarnekans H. The lifecycle of memes. A memetics compendium. 2008. P. 127–147.
60. Blackmore S. The meme machine. Oxford: Oxford University Press, 1999. 258 p.
61. Dawkins R. The selfish gene. Oxford: Oxford University Press, 2006. 360 p.
62. Dias M. C. Defining and characterizing the concept of Internet Meme. Revista CES Psicologia. 2013. Vol. 6. № 1. P. 82-104.
63. Wikipedia - вільна енциклопедія URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

АНОТАЦІЯ

Мелащенко Х.М. Формування візуальної грамотності старшокласників на уроках української літератури засобами мем-культури

У магістерській роботі проаналізовано особливості функціонування та використання інтернет-мемів на уроках української літератури. Досліджено питання технології створення мемів, а також структурні, функційні та комунікативно-прагматичні особливості мемів на уроках української літератури у закладах середньої загальної освіти у старших класах. Опрацьовано наукові джерела, у яких розглядається специфіка виникнення та розвитку інтернет-мемів як сучасного комунікативного жанру. Також у роботі розкрито та охарактеризовано методичні засади використання мемів на уроках української літератури у старших класах в Україні та Європі.

Ключові слова: мем, Інтернет-меми, українська література, візуалізація

RESUME

Melashchenko Kh.M. Formation of visual literacy of high school students in Ukrainian literature lessons by means of meme culture

The master's thesis analyzes the features of the functioning and use of Internet memes in Ukrainian literature lessons. The issues of the technology of creating memes are investigated, as well as the structural, functional and communicative-pragmatic features of memes in Ukrainian literature lessons in secondary general education institutions in senior grades. Scientific sources are studied, which consider the specifics of the emergence and development of Internet memes as a modern communicative genre. The work also reveals and characterizes the methodological principles of using memes in Ukrainian literature lessons in senior grades in Ukraine and Europe

Keywords: meme, Internet memes, Ukrainian literature, visualization